KALENDARZ.

NA ROK

1838.

Paryż.

KALENDARZ

NA ROK

1838.

WSPOMNIENIA NARODOWE.

ZDOBYCIA MOSKWY.

1368 Litwini z Olgierdem.
1370 Litwini z Olgierdem i Witołdem.
1373 Litwini z Olgierdem.
1610 Polacy z Żołkiewskim.
1812 Polacy z Poniatowskim.

ZDOBYCIA WIEDNIA.

1683 Polacy z Sobieskim.
1809 Polacy z Napoleonem.

Ponieważ w czasie potęgi Polaków, Berlin niebył jeszcze na świecie, a więc nie mógł bydź zdobyty przez Polaków; umieszczamy zatém chronologią hołdów Brandeburgsko-pruskich, składanych, klęcząc na oba kolana przed tronem królów polskich.

1525 W Krakowie, Albert za Zygmunta I.
1569 W Lublinie, Albert-Friderik za Zygmunta II.
1578 W Warszawie, Jerzy Friderik za Stefana Batorego.
1611 W Warszawie, Jan Zygmunt za Zygmunta III.
1620 W Warszawie, Jerzy Wilhelm za Zygm. III.
1641 W Warszawie, Friderik Wilhelm za Władysława IV.
1663 W Królewcu, Friderik Wilhelm za Jana Kazimierza.
1690 W Królewcu, Friderik III za Jana Sobieskiego.

KALENDARZ

PIELGRZYMSTWA POLSKIEGO

NA

ROK 1838.

....nie dobrze się dzieje,
Ale rospaczy oddać się nie godzi;
Jeśli nas dzisiaj zawiodły nadzieje,
Szczęśliwsze jutro może wynagrodzi.
Bądźmy cierpliwi..................

Grażyna. A. Mickiewicza.

Paryż.

W KSIĘGARNI I DRUKARNI POLSKIÉJ,

PRZY ULICY DES MARAIS SAINT-GERMAIN, N° 17 BIS.

1838.

PODZIAŁY ZIEM POLSKICH CZYLI DZIESIĘCIORO GWAŁTÓW.

(przez Leonarda Chodźkę ułożone).

CO.	KIEDY.	PRZEZ KOGO.
1. Pierwszy podział	17, 19 lutego, 4 marca, 5 sierpnia 1772. 18 września 1773 15, 16, 18 marca 1775. 9 lutego 1776	Między Moskwą, Prusami i Austryą.
2. Drugi podział	22 lipca, 17 sierpnia, 24 września 1793	Między Moskwą i Prusami.
3. Trzeci podział	3 stycznia, 17 maja 1795 21 października 1796. 26 stycznia 1797.	Między Moskwą, Prusami i Austryą.
4. Czwarty podział	7, 9, 12 lipca 1807	Miedzy Moskwą, i Prusami.
5. Piaty podział	12 lipca, 14 października 1809	Między Moskwą i Austryą.
6. Szósty podział	3, 15, maja, 20 czerwca, 28 lipca 1815.	Między Moskwą, Prusami i Austryą.
7. Zmiana Statutu Litewskiego	13 stycznia 1831.	Przez Moskwę.
8. Zniesienie Konstitucyi 1815 r.	26 lutego 1832	Przez Moskwę.
9. Najechanie Rzeczypospolitej Krakowskiej.	17 lutego 1836	Przez Moskwę Prusy i Austryę.
10. Przemiana województw na gubernije	7 marca 1837.	Przez Moskwę.

KALENDARZ ŚCIENNY ŚWIĄT RZYMSKICH NA ROK 1838.

STYCZEŃ.

P.	1	20	NOWY ROK.
W.	2	21	Makarego Opata.
S.	3	22	Daniela i Genowef. P.
C.	4	23	Tyta Biskupa.
P.	5	24	Telesfora Męczennika.
S.	6	25	TRZECH KRÓLI.
N.	7	26	1. po 3 Kró. Lucyana.
P.	8	27	Seweryna Męczennika.
W.	9	28	Marcyanny Panny.
S.	10	29	Wilhelma Biskupa.
C.	11	30	Higiniusza Biskupa.
P.	12	31	Honoraty Panny.
S.	13	1	Godfreda Wyznawcy.
N.	14	2	2. po 3 Kr. Imie Jezus.
P.	15	3	Pawła I. Pustelnika.
W.	16	4	Marcella Papieża.
S.	17	5	Antoniego Opata.
C.	18	6	Kate. S. Piotra w R.
P.	19	7	Ferdynanda Wyznawcy.
S.	20	8	Fabijana i Sebast. MM.
N.	21	9	3. po 3 Kro. Agnieszki P.
P.	22	10	Wincentego i Anastaz.
W.	23	11	Zaślubienie M. P.
S.	24	12	Tymoteusza Biskupa M.
C.	25	13	Nawrócenie S. Pawła.
P.	26	14	Pauli Wdowy.
S.	27	15	Jana Chryzostoma.
N.	28	16	4. po 3 Kró. Walerego.
P.	29	17	Franciszka Sales.
W.	30	18	Martyny Panny.
S.	31	19	Ludwiki Wdowy.

LUTY.

C.	1	20	Ignacego Biskupa M.
P.	2	21	Oczyszczenie N. M.
S.	3	22	Błażeja Biskupa.
N.	4	23	5. po 3 Król. Weron.
P.	5	24	Agaty Panny i Męczen.
W.	6	25	Doroty Panny.
S.	7	26	Romualda Opa. Teodora.
C.	8	27	Jana de Matha Maryny.
P.	9	28	Apolonii Panny M.
S.	10	29	Scholastyki Panny.
N.	11	30	Starozap. Hipolita.
P.	12	31	Modesta Męczennika.
W.	13	1	Juliana Męczennika.
S.	14	2	Walentego Kapłana M.
C.	15	3	Faustyna i Jowity M.
P.	16	4	Julianny Panny.
S.	17	5	Sabina Biskupa
N.	18	6	Mięsopust. Konstancyi.
P.	19	7	Konrada Wyznawcy.
W.	20	8	Leona Papieża.
S.	21	9	Eleonory Panny.
C.	22	10	Katedr. S. P. w Antio.
P.	23	11	Florentego Wyz.
S.	24	12	Macieja Apostoła.
N.	25	13	Zapustna. Wiktoryna.
P.	26	14	Alexandra Biskupa.
W.	27	15	Anastazyi Panny.
S.	28	16	*Popielec.* Romana Opat.

MARZEC.

C.	1	17	Albina Biskupa.
P.	2	18	Heleny Cesarzowej.
S.	3	19	Kunegundy Cesarzowej.
N.	4	20	Wstępna. Kazimierza K.
P.	5	21	Fryderyka Opata.
W.	6	22	Kolety Panny.
S.	7	23	*Suched.* Tomasza z Ak.
C.	8	24	Jana Bożego.
P.	9	25	*Suched.* Franciszki Rz.
S.	10	26	*Suched.* 40 Męczennik.
N.	11	27	Sucha Konstantego W.
P.	12	28	Grzegorza Papieża.
W.	13	1	Krystyny Panny.
S.	14	2	Zacharyasza i Matildy.
C.	15	3	Izabelli Panny.
P.	16	4	Cyryaka Dyakona.
S.	17	5	Gertrudy Panny.
N.	18	6	Głucha Alexandra.
P.	19	7	*Józefa Obl.* N. P. M.
W.	20	8	Eufemii i Teodozyi M.
S	21	9	Benedykta Opata.
C.	22	10	Oktawiana Męczennika.
P.	23	11	Katarzyny Szwed.
S.	24	12	Wiktoryna M.
N.	25	13	Srodopo. 262 Męczen.
P.	26	14	Zwiastowanie N. P. M.
W.	27	15	Pawła 1 Pustelnika.
S.	28	16	Leona 1 Papieża.
C.	29	17	Eustachego.
P.	30	18	Kwiryna Męczennika.
S.	31	19	Kornelii i Balbiny P.

KWIECIEŃ.

N.	1	20	Biała. Hugona Biskupa.
P.	2	21	Franciszka z Pauli.
W.	3	22	Rycharda Biskupa.
S.	4	23	Izydora Biskupa.
C.	5	24	Wincentego Fere.
P.	6	25	7 *Boleści* N. M. P. Cel.
S.	7	26	Epifaniusza Męczen.
N.	8	27	Kwietna. Dyonizego B.
P.	9	28	Maryi Egipcy.
W.	10	29	Ezechiela Proroka.
S.	11	30	Leona Papieża.
C.	12	31	*Wiecz. Pań.* Juliusza.
P.	13	1	*Wielki.* Justyna Męcz.
S.	14	2	*Wielka.* Waleryana M.
N	15	3	WIEL. ZMAR. Ludwin.
P.	16	4	WIEL. Lamberta Męcz.
W.	17	5	Rudolfa B. Męcze.
S.	18	6	Apoloniusza Męcze.
C.	19	7	Wernera Męczen.
P.	20	8	Agnieszki Policyan.
S.	21	9	Anzelma Biskupa.
N.	22	10	Przewod. Sotera i Kaja.
P.	23	11	Wojciecha Arcybiskup.
W.	24	12	Jerzego Męczen.
S	25	13	Marka Ewangelisty.
C.	26	14	Kleta i Marcel.
P.	27	15	Anastazego Papieża.
S.	28	16	Witalisa Męczen.
N.	29	17	2. Grobu. Jez. Piotr. M.
P.	30	18	Katarzyny Senen.

MAJ.

W	1	19	Filipa i Jakóba.
S.	2	20	Zygmunta Męczennika.
C.	3	21	*Znalezienie Krzyża S.*
P.	4	22	Floryana Męczennika.
S.	5	23	Gotharda B. W.
N.	6	24	Op. S. Józ Jana w Ol.
P.	7	25	Domicelli Panny.
W.	8	26	Stanisława Biskupa M.
S.	9	27	Grzegorza Teol.
C.	10	28	Izydora Włościan.
P.	11	29	Beatryxy Panny.
S.	12	30	Nereusza i Pankr. M M.
N.	13	1	4. po Wielk. N.M.P.Ła
P.	14	2	Bonifacego Męczen.
W.	15	3	Zofii i 3 Córek.
S.	16	4	Jana Nepomucena.
C.	17	5	Paschalisa Wyznawcy.
P.	18	6	Felixa Kapuc.
S.	19	7	Piotra Celes.
N.	20	8	5 po Wiel. Ber. Se. W.
P.	21	9	*Krzyż* Heleny Król
W.	22	10	*Krzyż.* Julii Panny M.
S.	23	11	*Krzyż.* Dezyderyusza B.
C.	24	12	Wniebowst. Pańsk.
P.	25	13	Urbana Papieża.
S.	26	14	Filipa Neryusza.
N.	27	15	6. przedws. Jana Pap.
P.	28	16	Wilhelma Xiażęcia.
W.	29	17	Teodozyi Panny.
S.	30	18	Felixa P. M. i Ferd W.
C.	31	19	Petronelli Panny.

CZERWIEC.

P.	1	20	Nikodema Męczen.
S.	2	21	Erazma Biskupa.
N.	3	22	Św. ZESŁ. DUCHA Ś.
P.	4	23	Św. Flawiana Biskupa.
W.	5	24	Forency i Panny.
S.	6	25	*Suched.* Norberta Op.
C.	7	26	Roberta Wyznaw.
P.	8	27	*Suched.* Medarda Bisk.
S.	9	28	*Suched.* Felicyana M.
N.	10	29	1. SS. Trójcy. Małg.
P.	11	30	Barnabasza Apost.
W.	12	31	Onufrego Wyznaw.
S.	13	1	Antoniego z Padwy.
C	14	2	BOŻE CIAŁO. Baz. W.
P.	15	3	Wita i Modesta.
S.	16	4	Justyny Panny.
N.	17	5	2. po Św. Adolfa B.
P.	18	6	Marka i Marcella.
W.	19	7	Gerwazego i Protazego.
S.	20	8	Reginy Panny.
C.	21	9	Aloizego Gonzagi.
P.	22	10	*Serca Jez.* Pauline B
S.	23	11	Agrypiny Panny.
N.	24	12	3. po Św. *Nar. S. Jan.*
P.	25	13	Gwilelma Wyznawcy.
W.	26	14	Jana i Pawła M M.
S.	27	15	Władysława Króla.
C.	28	16	*Wigil.* Leona Papieża.
P.	29	17	PIOTRA I PAWŁA.
S	30	18	Emilii i Lucyny.

LIPIEC.

N.	1	19	4. po Św. Teobalda O.
P	2	20	*Nawiedzenie N. Mar.*
W.	3	21	Anatoliego Wyznawcy.
S.	4	22	Józefa Kalasautego
C.	5	23	Karoliny Panny.
P.	6	24	Izaiasza Proroka.
S.	7	25	Estery Krolowej.
N.	8	26	5. po Św. Jana z Dukli.
P.	9	27	Cyrylla Biskupa.
W.	10	28	Amalii Panny.
S.	11	29	Pelagii Męczen.
C.	12	30	Jana Gwalberta.
P.	13	1	Małgorzaty P. M.
S.	14	2	Bonawentury Dokt.
N.	15	3	6. po Św. Roz. SS. Ap.
P.	16	4	*N. P. M. Szkaplernej.*
W.	17	5	Alexego W. i Berty P.
S.	18	6	Szymona z Lipnicy.
C.	19	7	Wincentego z Paul.
P.	20	8	Cesława Wyznaw.
S.	21	9	Daniela Proroka.
N.	22	10	7. po Św. M. Magdalen.
P.	23	11	Teofila Męczen.
W.	24	12	Krystyny Panny.
S.	25	13	Jakóba Apost.
C.	26	14	*Anny Matki N. M. P.*
P.	27	15	Jukunda Męczen.
S.	28	16	Peregryna Wyznaw.
N.	29	17	8. po Św. Kuneg. Król.
P.	30	18	Heleny Wdowy.
W.	31	19	Ignacego Lojoli.

SIERPIEŃ.

S.	1	20	Piotra w Okowach.
C.	2	21	*N. M. P. Anielskiéj.*
P.	3	22	Znalez. S. Szczepana.
S.	4	23	Dominika Wyznaw.
N.	5	24	9. po Św. N. M. P. Sn.
P.	6	25	*Przemienienie Pańskie.*
W.	7	26	Kajetana Wyznaw.
S.	8	27	Cyryaka Męczen.
C.	9	28	Romana Męczen.
P.	10	29	Wawrzyńca Męczen.
S.	11	30	Zuzanny Panny.
N.	12	31	10. po Św. Klary P.
P.	13	1	Hippolita Męczen.
W.	14	2	*Wigil.* Euzebii Męcz.
S.	15	3	WNIEBOWZ. N. P. M.
C.	16	4	Rocha Wyznaw.
P.	17	5	Anastazego Biskupa.
S.	18	6	Heleny Szwed. M.
N.	19	7	11. po Św. Jacka W.
P.	20	8	Bernarda Opata.
W.	21	9	Joanny Fremiot.
S.	22	10	Symforyna Męczen.
C.	23	11	Zacharyasza Biskupa.
P.	24	12	Bartłomieja Apostoła.
S.	25	13	Ludwika Króla.
N.	26	14	12. po Św. Róży i Zef.
P.	27	15	Cezaryusza Wyznaw.
W.	28	16	Augustyna B. Wyz.
S.	29	17	Scięcie Ś. Jana.
C.	30	18	Felixa Męczennika.
P.	31	19	Rajmunda Wyznaw.

WRZESIEŃ.

S.	1	20	Idziago Opata.
N.	2	21	13. po Św. Stefana Kr.
P.	3	22	Eufrozyny i Izabelli.
W.	4	23	Rozalii Panny.
S.	5	24	Wiktoryna Bisk.
C.	6	25	Zacharyasza Proroka.
P.	7	26	Reginy Panny.
S.	8	27	NARODZENIE N. P. M.
N.	9	28	14. po Św. Adryana M.
P.	10	29	Mikołaja z Tolentynu.
W.	11	30	Prota Męczennika.
S.	12	31	Gwidona Wyznaw.
C.	13	1	Mauryliusza Biskupa.
P	14	2	Podwyzszenie S. Krzyż.
S.	15	3	Nikodema Kapł.
N.	16	4	15. po Św. Cypryana. B.
P.	17	5	Justyna Męcz.
W.	18	6	Józefa z Kop.
S.	19	7	Januaryusza Biskupa.
C.	20	8	Eustachiusza Męcz.
P.	21	9	Mateusza Apost. i Ew
S.	22	10	Maurycego Męcz.
N.	23	11	16. po Św. Tekli Panny.
P.	24	12	Władysława z Gil.
W.	25	13	Ładysława i Aurel. P.
S.	26	14	Cypryana Męcz.
C.	27	15	Kosmy i Damiana M.
P.	28	16	Wacława Króla.
S.	29	17	Michała Archanioła.
N.	30	18	17. po Św. Hieron. Dok.

PAŹDZIERNIK.

P.	1	19	*N. P. M. Różan.* Rem.
W.	2	20	*Aniołów Stróżów.*
S.	3	21	Kandyda Męcz,
C.	4	22	Franciszka Seralic.
P.	5	23	Placyda i Flawii P.
S.	6	24	Brunona Wyznawcy.
N.	7	25	18. po Św. Justyny P.
P.	8	26	Wincentego Kadł.
W.	9	27	Dyonizego Biskupa.
S.	10	28	Franciszka Borgiasza.
C.	11	29	Placydy Panny.
P.	12	30	Maxymiliana Bisk.
S.	13	1	Edwarda Króla Ang.
N.	14	2	19. po Św. Kalixta Pap.
P.	15	3	Jadwigi i Teressy.
W	16	4	Florentyna Biskupa.
S.	17	5	Florentyny i Lucyny.
C.	18	6	Łukasza Ewang.
P.	19	7	Piotra z Alkantary.
S.	20	8	Ireny Panny.
N.	21	9	20. po Św. Urszuli P.
P.	22	10	Jana Kantego.
W.	23	11	Jana Kapistrana.
S.	24	12	Rafała Archanioła.
C.	25	13	Kryspina i Kryspiniana.
P.	26	14	Ewarysta Pap. i Męcz.
S.	27	15	Sabiny Męczenniczki.
N.	28	16	21. po Św. Szym. i Tad.
P.	29	17	Narcyza Biskupa.
W.	30	18	Zenobii Męczenniczki.
S.	31	19	Wolfganga Bisk.

LISTOPAD.

C.	1	20	WSZYSTKICH SWIĘT.
P	2	21	*Dzień Zadusz.* Wiktor.
S.	3	22	Huberta Biskupa.
N.	4	23	22. po Św. Karoliny.
P.	5	24	Zacharyasza i Elżbiety.
W.	6	25	Leonarda Wyznaw.
S.	7	26	Engelberta Bisk.
C.	8	27	Cztérech Koronatów.
P.	9	28	Teodora Męcz.
S.	10	29	Andrzeja z Awelinu.
N.	11	30	23. po Św. Marcina B.
P.	12	31	Marcina Pap.
W.	13	1	Dydaka Wyznaw.
S.	14	2	Serapiona Męcz.
C.	15	3	Leopolda Margr.
P.	16	4	Edmunda Arcybisk.
S.	17	5	Salomei Panny.
N.	18	6	24. po Św. Eugenii.
P.	19	7	Stanisława Kostki.
W.	20	8	Felixa Walezyusza.
S.	21	9	*Ofiarowanie N. M. P.*
C.	22	10	Cecylii Panny.
P.	23	11	Klemensa Pap.
S.	24	12	Jana od Krzyża Wyz.
N.	25	13	25. po Św. Katarzy. P.
P.	26	14	Konrada Bisknpa.
W.	27	15	Barlaama i Józefata.
S.	28	16	Rufa M. i Mansfeta B.
C.	29	17	Saturnina Męcz.
P.	30	18	Andrzeja Apostoła.

GRUDZIEŃ.

S.	1	19	Eligiusza Bisk,
N.	2	20	1. Adw. Bibiany P.
P.	3	21	Franciszka Xawerego.
W.	4	22	Barbary Panny.
S.	5	23	Sabby Opata,
C.	6	24	Mikołaja Bisk.
P.	7	25	Ambrożego Biskupa.
S	8	26	NIEPOK. POCZ. N. P.
N.	9	27	2. Adw. Leokadyi i Wal.
P.	10	28	N. M. P. Loretańsk.
W.	11	29	Damazego Pap.
S.	12	30	Synezyusza Męcz.
C.	13	1	Łucyi Panny.
P.	14	2	Spirydyona Biskupa.
S.	15	3	Ireneusza Męcz.
N.	16	4	3. Adw. Antoniny.
P.	17	5	Łazarza Biskupa.
W.	18	6	Gracyana Biskupa.
S.	19	7	Nemezyusza Męcz.
C.	20	8	Teofila Męczen.
P.	21	9	Tomasza Apostoła.
S.	22	10	Zenona Żołnierza.
N.	23	11	4. Adw. Wiktoryi Pan.
P.	24	12	Adama i Ewy.
W.	25	13	NARODZ. CHRYST. P.
S.	26	14	SZCZEPANA MĘCZ.
C.	27	15	Jana Ewangelisty.
P.	28	16	Młodzianków.
S.	29	17	Tomasza Kantuaryjsk.
N.	30	18	1. po B. N. Dawida Kr.
P.	31	19	Sylwestra Pap.

KALENDARZ

OBYWATELSKI

ZAWIERAJĄCY

SPIS WAŻNIEJSZYCH WYPADKÓW W KRAJU I PIELGRZYMSTWIE POLSKIÉM

OD CHWILI REWOLUCJI LISTOPADOWÉJ

PO DZIEŃ 31 GRUDNIA 1837 ROKU. *)

STYCZEŃ.

1. Petycya do Izb Dep. francuzkich przez Polaków w Paryżu będących *za narodowością polską* podana .. 36. r.

2. Odezwa Rady Municypalnéj Warszawskiéj

*) *Ostrzeżenie.* Dla uniknienia mnogości liczb kładziemy zamiast 1831 — tylko ..31 i tak następnie. — † oznacza śmierć.

do Polek, z powodu przygotowania Szpitalów wojskowych na przyszłą wojnę .. 31.

3. Adres szlachty Wołyńskiéj do Rządu Narodowego .. 31.

— Dyskussye Izby Dep. francuzkiéj, o sprawie polskiéj .. 34.

4. Postanowienie Dyktatora, zabezpieczające los żon i dzieci żołniérzy .. 31.

5. Pomimo woli Dyktatora Manifest Izb Sejmowych do ludow i gabinetów, w dziennikach polskich ogłoszony .. 31.

— Posłowie w emigracyi zebrani większością głosów, Sejm za otwarty ogłosili .. 33.

6. Piérwszy zjazd obywateli ukraińskich .. 31.

— 11. Członków Izby Posel. w emigracji protestują przeciw otwarciu Sejmu .. 33.

— Dyskussya Izby Parów fran. *za narodowością polską* .. 36.

7. Powrót Wyleżyńskiego z Petersburga. Dyktator wzywa Izby Sejmowe do zebrania się na dzień 17 Stycznia .. 31.

8. Pozzo di Borgo składa dopiéro teraz listy wierzytelne dworowi fran. .. 31.

9. Dyktator otwiéra kredyt w Banku dla Kom. Rząd. Wojny na ulanie 100 dział .. 31.

10. Odezwa cara Mikołaja do narodu polskiego .. 31.

— Piérwszy list pasterski biskupa krakowskiego Skórkowskiego .. 31.

11. Denuncyacya Dobrzańskiego mniemanego spisku przeciw Dyktatorowi .. 31.

— Dyskussya Izb Dep. fran. *za narodowością polską* .. 36.

12. Z rozkazu Dyktatora aresztowani: J. Lelewel, X. Bronikowski, J. B. Ostrowski i F. Grzymała w Warszawie .. 31.

— Petycya wylądowanych w Hawrze polaków do Izb Dep. fran. .. 34.

13. Dyktator przeznacza 2000 Złł. nagrody tym coby więcéj nad 100 sztuk broni palnéj sprowadzili z zagranicy .. 31.

— Car Mikołaj, w dawnych Województwach składających Biała Ruś, obala Statut Litewski .. 31.

14. Dybicz wydaje odezwy do wojska polskiego i do Polaków z Białego stoku .. 31.

15. Powrót Jana Jezierskiego z Petersburga .. 31.

— Związek *wolnych synów Podola* w Kamieńcu .. 31.

— Dyskussye o sprawie polskiéj w Izbie Dep. fran. .. 31 i 32.

16. Piérwsze pomysły Turków o popiéraniu sprawy polskiéj, .. 31.

— Odezwa Komitetu fran - pol. Strasburgskiego do Alzatczyków za Polakami przybywającymi do Francji .. 32.

17. Dyktator oświadcza Deputacyi Sejmowéj, że w obecnych okolicznościach, losu narodu na szwank wystawić niechce, i radzi nieobrażać Cara .. 31.

— Józef Zienkowicz poseł oszmiański z Litwy, † w Paryżu .. 33.

18. Dyktator składa władzę. Jenerał Weysenhoff mianowany tèmczasowie wodzem .. 31.

19. Odezwa cara Mikołaja do żołnierzy polskich .. 31.

— Mowa X. A. Czartoryskiego przy otwarciu Izb połączonych .. 31.

20. Michał Radziwił, naczelnym wodzem obrany .. 31.

21. Odezwa Rady najwyższéj narodowéj do wojska polskiego .. 31.

22. Adres przez 220 mieszkańców Litwy i Ziem Ruskich w Warszawie podpisany .. 31.

— Jenerał Samuel Różycki † w Bernie .. 34. Jen. Wincenty Szeptycki † we Lwowie .. 36.

23. Piérwsze nominacye na oficerów w Gwardji Narodowéj Warszawskiéj przez Najw. Radę Nar. zatwierdzone .. 31.

24. Lelewel adres Litwinów i Rusinów Izbom Sejmowym przedstawuje ..31.

— Odezwa Komitetu Nar. pol. do Niemców, z okazyi przechodu Polaków do Francji .. 32.

— Alexander Swiętosławski, belwederczyk † w Paryżu .. 35.

25. Strącenie z tronu polskiego Mikołaja i całego rodu Romanowych. Obchód publiczny w Warszawie na pamiątkę Pestela i czterech jego towarzyszów powieszonych w Petersburgu 1826. .. 31.

— Powtórny obchód w Paryżu .. 32.

— Dyskussye Izby Dep. fran. o sprawie polskiej .. 34.

26. Usprawiedliwienie się Dobrzańskiego z denuncyacji jego przeciw J. Lelewelowi .. 31.

— Petycya polaków w Paryżu do Izby Dep. fran. za przywróceniem żołdu zmniejszonego i zniesieniem prawa kwietniowego .. 37.

27. Morderstwo Prusaków nad żołnierzem polskim w Fischau ..32.

— Dyskussye Izb Dep. fran. o sprawie polskiej ..31.

28. Komitet francuzko-polski centralny zawiązany w Paryżu pod prezydencyą Jen. Lafayetta.

— Adres Gwardji Nar. Warszawskiej do Sejmu z okazji detronizacji Mikołaja.

29. Rząd Narodowy z pięciu ustanowiony. Zmiana niektórych punktów Konstytucji z r 1815 — 31.

— Odezwa Jermołowa do Moskali ..31.

30. Prezes i czł. rząd. nar. A. Czartoryski, W. Niemojowski, Teofil Morawski, St. Barzykowski, J. Lelewel.

— Mowa X. A. Czartoryskiego z okazji wyboru 31.

31. Adres Izraelitów gwar. nar. Warsz. do dowódzcy Antoniego Ostrowskiego.

LUTY.

1. Odezwa Rządu Narodowego do Narodu..31.

— Drugi list pasterski X. Biskupa Skórkowskiego 31.

— Mikołaj mianuje Dybicza Jen. Gubernatorem Województw Król. Pols. i Warszawy ..31.

— Dyskussye Izb Dep. fran. o sprawie polskiéj ..32.

2. Rembieliński zast. Min. sprawiedl. B. Niemojowski spraw wewn. i policij, G. Małachowski spraw zagr. Iz. Krasiński wojny, Al. Biernacki skarbu, mianowani ..31.

3. Odpowiedź Izb sejmowych na adres mieszkańców Litwy i Ziem ruskich ..31.

4. Bniński mianowany Min. wyznań religijn. i ośw. publ. ..31.

— Protestacya Kom. Nar. Pol. w Paryżu przeciw rozdaniu krzyża wojs. pol. armii moskiewskiéj ..32.

5. Przednie straże moskiewskie przechodzą Bug i Niemen ..31.

6. Manifest Mikołaja z powodu detronizacji. Odezwa Króla Pruskiego przeciw Rewol. Listopadowéj ..31.

— Izby Sejmowe w miéjscu chorągwi naznaczają orły polskie ..31.

7. Wejście głównéj armii moskiewskiéj do Polski Kongr. ..31.

— Odezwa Radziwiłła Nacz. Wodza do Wojska ..31.

— Izby uchwalają kokardę narodową, białą z czerwoném ..31.

— Na posiedzeniu Senatu Stanów zjednocz. Amer. półn. projekt do prawa w dodatku do ustawy z r. 1834 nadającéj polakom grunta w prowincyach Mishigan i Illinois przedstawiony ..35.

8. Izby Polskie postanowiły: że w Polsce ma być rząd monarchiczno-konstytucyjny z prawem następstwa wybrać się mającéj rodziny; że naród témczasowie przysięgę Sejmowi wykona ..31.

— Warszawa ogłoszona w stanie wojny ..31.

9. Tad. Suchorzewski pod Siedlcami, Fr. Żymirski pod Węgrowem ..31.

— Nota Rezyd. Austr. Prus. i Mosk. do Senatu Rptej Krak. tycząca się wychodźców polskich tam zamieszkałych ..36.

10. Utarczka pod Ostrołęką ..31.

11. Utarczka pod Białą ..31.

12. Odezwa Komitetu fran.-polskiego w Paryżu do ludu polskiego ..31.

— Obchód 84 rocznicy urodzin Kościuszki u L. Chodźki w Paryżu 1830 w obecności Lafayetta i Benjam. Constant.

13. Utarczka nad Liwem. Radom się broni. Węgrowski pod Małuszynem ..31.

14. Dwernicki bije Moskalów pod *Stoczkiem* ..31.

— Dyskussye Izb Dep. fran. o sprawie polskiej ..33.

15. Utarczka pod Zakrzewem ..31.

16. Utarczka pod Kałuszynem ..31.

17. Zwycięztwo Skrzyneckiego pod *Dobre*.

— Odezwa Komit. Nar. pol. do Ludów Europy z powodu mordów na żołnierzu polskim w Prusiech dopełnionych ..32.

18. Warszawa w stanie oblężenia ..31.

— Batalion 2go pułku piechoty lin. pod do-

wództwem ppółk. Wolskiego mężnie cofa się z pod wsi Cyganki ..31.

19. *Piérwszy dzień bitwy Grochowskiéj*. Zwycięztwo pod *Wawrem*. Dwernicki bije Moskalów pod *Nową Wsią* na lewym brzegu Wisły ..31.

— Uchwała Sejmowa oznaczająca nagrodę żołnierstwu polskiemu ..31.

— W okolicach Baru zawiązuje się *Towarzystwo patryotyczne podolskie* ..31.

20. *Drugi dzień bitwy Grochowskiéj* ..31.

— Dyskussje Izb Dep. fran. o sprawie polskiéj ..31.

21. Zawieszenie broni ..31.

— Dyskussje Izb Dep. fran. o sprawie polskiéj ..32.

22. Złożenie piérwszego sztandaru moskiewskiego w Sali Tow. Przyj. Nauk w Warszawie. Tomasz Kmitowski szewc Warsz. ofiaruje 100 par butów z prawidłami temu, kto dostawi żywcem Rożnieckiego.

23. Utarczka przy moście Zegrze nad Narewką ..31.

— Organizacya Rady Municypalnéj Warszawskiéj ..31.

— Dyskussye Izb Dep. fran. o sprawie polskiej ..31.

24. Bitwa pod Białołenką. Kaź. Małachowski ..31.

25. *Trzeci dzień bitwy Grochowskiéj.* Ludwik Mycielski † na polach Grochowa ..31.

— Dwernicki bije Krejca pod Kozienicami..31.

— Akt zawiązania Konfederacyi polskiéj w Paryżu ..36.

26. Skrzynecki obrany naczelnym wodzem. Łagowski i Kozakoski w Puławach ..31.

— Statut organiczny dla Królestwa Polskiego ..32.

27. Odezwa Rządu Narodowego do mieszkańców Pragi ..31.

— Strzelce Kurcyusza attakują Moskali w Kolnie ..31.

28. Odezwa Skrzyneckiego do Wojska ..31.

MARZEC.

1. Dwernicki otrzymuje rozkaz iść na Wołyń ..31.

2. Dwernicki pod Kurowem. Łagowski pod Puławami. Odezwa Rząd. Narod. do wojska. Krukowiecki gubernatorem Warszawy ..31.

3. Dwernicki bije Krejca pod *Kurowem* ..31.

4. Wycieczka z Zamościa do Uściługa. Odezwa Izb Sejmowych do Narodu, zapewniająca że gdyby nawet opuścić musiały stolicę, czuwać jednak nieprzestaną nad sprawą narodową ..31.

5. List Dybicza do Komendanta Modlina Ign. Ledóchowskiego i odpowiedź tegoż ..31.

6. Rada obywatelska Wdztwa Kaliskiego składa ofiarę do Komitetu Legii Litewsko-Wołyńskiéj ..31.

7. Strzelce Augustowscy attakowani w Gawrychach ..31.

— Dyskussje Izb Dep. fran. o sprawie polskiéj ..31.

— Mikołaj znosi tytuł Województw w Król. Polskiém i mianuje je Gubernjami ..37.

8. Jen. Fr. Morawski Min. wojny ..31.

— Jenerał Kniaziewicz i Ludwik Plater agenci Rząd. Nar. Pols. przybywają do Paryża ..31.

— Zjazd obywateli Ukraińskich w Czerniawce ..31.

9. Trwoga w Paryżu z okazji okropnych wiadomości z Polski ..31.

10. Fałszywe wiadomości rozsiane w Paryżu o zajęciu Warszawy przez Moskalów niesprawdzają się ..31.

11. Paryż oświecony, z radośnej nowiny o dniach Grochowskich ..31.

—Dyskussje Izb Dep. fran. o sprawie polskiéj ..33.

12. Deputacya polska pod przewodnictwem Lafayetta składa Jen. Lobau dowódzcy Gward. Nar. Paryzkiéj, adres od Gwardji Nar. Warszawskiéj ..31.

— Założenie Towarzystwa Dobroczynności Dam Polskich w Paryżu ..34.

13 Ministerijum Kazimiérza Perier (nieinterwencya, opuszczenie sprawy polskiéj i włoskiéj) ..31.

14. Intrygi dyplomatyczne ..31.

15. Projekta dypl. ocalenia Belgji rewolucyjnéj kosztem Polski ..31.

16. Piérwsza odezwa Dwernickiego do obywateli zabużańskich.

17. Zawiązanie Tow. Demokrat. polskiego w Paryżu ..32. Stanisław Wojczyński † w Drcznie ..37.

18. Intrygi dyplomatyczne w Paryżu o nieinterwencyi i dyskussye Izb Dep. fran. o sprawie polskiéj ..31.

19. Onufry Jacewicz † w Nancy ..36.

20. Zjazd powiatów południowych Podola w Hubniku u Jełowickich.

30. Powstanie w Szawlach. Utarczka pod Plemborgiem. Piotrowski pod Połągą pobity ..31.

— Dyskussye Izb Dep. fran. o sprawie polskiéj ..33.

31. Zwycięztwo Skrzyneckiego pod *Dembem wielkiém* ..31.

KWIECIEŃ.

1. Tomasz Łubieński ściga Rozena i Gejzmara. Rząd narod. przyznaje Skrzyneckiemu krzyż komandorski ..31.

— 235 Polaków wysłanych z Austrji na fregacie Hebe i Gweryera przybywa do New Yorku ..34.

2. Armija polska wraca do Pragi ..31.

3. Major Łęczkowski pod Gorznem rozbija tylną straż Dybicza. Matuszewicz zajmuje Troki. Jagełłowicz od Połągi odparty ..31.

— Ukaz Cara Mikołaja rozkazujący okropności w Litwie i na Żmudzi ..31.

4. Utarczka Dłuskiego pod Rożanem. Powstanie w Oszmianie. Bezobrazów opuszcza Wiłkomierz. Utarczka powstańców pod Jeziorosami Emilia Plater ..31.

5. Jagełłowicz zdobywa Połągę. Utarczka Łabanowskiego z Bezobrazowem pod Wiesami ..31.

6. Konstanty Parczewski w Niemenczynie. Powstanie Zawilejskie. Billewicz napada Bezo_ brazowa pod Myslukami ..31.

7. Dyskussje w Izb. dep. fran. o prawie wyjątkowém przeciw tułaczom ..32.

8. Umiński zajmuje Węgrów. Połąga zdobyta przez Moskali ..31.

9. Pinabel attakuje Andrychiewicza pod Węgrowem. Powstańcy Rosieńscy i Szawelscy wypędzają Bartolomeja z Rosień ..31.

10. Zwycięztwo Skrzyneckiego pod *Iganiami*. Trzeci list pasterski X. Biskupa Krakowskiego Skórkowskiego ..31.

— Obchód w Paryżu Kom. fran-polsk. z powodu zwycięztwa pod Dembem ..31.

— 400 Polaków z Besançon wchodzi do Szwajcarji ..33.

— Gustaw Małachowski † w Paryżu ..35.

11. Dwernicki przechodzi Bug; pod Poryckiem rozbija dragonów Kargopolskich. Powstanie w Swięcianach ..31.

12. Bartolomej napadnięty przez powstańców przy granicy Poszwentem do Pruss wchodzi ..31.

13. Bitwa pod Jędrzejowem. Pierwsze poruszenia zbrojne na Polesiu Wołyńskiém ..31.

14. Utarczka pod Boimiem — Batalion 1go

pułku piech. broni przejścia pod Liwem Jen. Ugrumów — Bitwa powstańców z Szyrmanem pod wsią Kaleki. Powstanie w Wilejce.

— Protestacja Kom. Nar. pol. przeciw Statutowi organicznemu dla Król. Pol. ..32.

15. Karol Załuski mianowany dowódcą siły federacyjnéj. Ezechiel Staniewicz naczelnikiem siły zbrojnéj i Rządu w Rosieniach.

— Protestacya Kom. Nar. Pol. przeciw prawu wyjątk. Paryż ..32.

16. Umiński bierze Węgrów. Karol Karski ppółkownik † w Warszawie 1831, Werzulin wchodzi do Oszmiany — rzeź i mordy ..31.

17. Nieszczęśliwa bitwa pod Wronowem ..31.

— Dwernicki bije Moskali pod Kołodnem.

18. Bitwa pod Kazimierzem. Juliusz Małachowski † na polu bitwy ..31.

— Bitwa powstańców Kowieńskich pod Kormiałowem ..31.

— Odezwa Naczel. Wodza opowiadająca odniesione tryumfy 1831.

— Wniosek piérwszy Fergussona w Izbie Niższéj Ang. o Polsce ..32.

19. Bitwa pod *Boremlem*. Zjazd obywateli do Kamieńca *Wołowym* zwany ..31.

20. Bitwa powstańców pod Kowganami nie-

daleko Wilna — Utarczka powstańców oszmiańskich z huzarami pod Wiszniewem ..31.

— List Lafayetta do Wład. Ostrowskiego Marsz. Sejmu ..31.

21. Utarczka pod Kazimierzem — Dwernicki w Radziwiłowie — Powstańcy litewscy pod Owsianiszkami ..31.

— Listy Lafayetta do Czartoryskiego, Skrzyneckiego, Lelewela ..31.

— Prawo wyjątkowe uchwalone przez Izby fran. ..32.

— Przemowa Montalemberta do ksiąg nar. polskiego A. Mickiewicza w tłóm. fran. ..33.

22. Powstańcy litewscy napadają Połągę. Puszet rozbity w Marjampolu. Szon † w niewoli ..31.

— Dyskussja Izby dep. fran. o sprawie pols. 1833.

23. Utarczka powstańców pod Oniksztami. Bartolomėj wchodzi z Prus do Połągi. Podchorążowie Dyneburscy uciekają z Dzisny ..31.

24. Renenkampf i Bartolomėj zdobywają Kretyngę, Dorbiany i Korciany. Moskale wchodzą do Wilejki ..31.

25. Henryk Dembinski pod Kuflewem ..31.

26. Utarczka pod Mińskiem 1831.

27. Dwernicki w Chlebanówce przechodzi granice Galicji i składa broń r.31.

28. Bitwa M. Prozora z Sulimą w Kiejdanach ..31.

29. Utarczka powstańców oszmianskich pod Rumem. Salanty opanowane przez Moskali..31.

— Zawiązanie Tow. lit. polskiego w Paryżu..32

30. Porucznik Sierawski pod Trzebuczą — Moskale pod Gorzdami odparci — Powstańcy oszmiańscy ucierają się pod Bakszlami — Poruszenia w Winnickim, Uszyckim i Jampolskim powiatach..31

— Odezwa Komitetu Nar. Pol. do ludów niemieckich Paryż..32

MAJ.

1. Wódz naczelny wzywa prowincye polskie do spólnego działania. Powstańcy polescy biorą Kowel. Część ich rozbita pod Włodzimircem..31

—Prawo dodatkowe przeciw wychodzcom ..34.

2. Powstańcy telszewscy wypierają moskalów z Kretyngi..31

3. Szyrman zajmuje Szawle..31

— Wiadomość urzędowa o cofnieniu ambassadora Guilleminot ze Stambułu za to że chciał pomagać polakom..31

4. Bitwa powstańców litewskich pod Przy·

stowianami. Wyprawa nieszczęśliwa do Wilejki..31.

5. Powstanie południowych powiatów Podola. Kołyszko mianowany wodzem..31.

— Izby oświadczają : że każda część dawnéj Polski dziś powstająca, wraca do swoich praw przed rozbiorem..31.

6. Władysław Sierawski † w Hyeres we Francji..35.

7. Odezwa moskiewska do Zmudzinów X. Biskupa Giedroycia ..31.

— Roztrzelani w Warszawie Antoni Olkowski, Józef Kurziamski, Błażéj Przeorski, Eustachy Raczyński ..33.

8. Wojciech Chrzanowski wchodzi do Kocka. Zdobycie Dzisny przez powstańców..31.

9. Ramorino pod Firlejem i Kamionką. Oswobodzenie Wiłkomierza ..31.

— Odezwa Kom. Nar. Pol. do Jacksona Prezesa Stan. Zjedn. Amer. półn. Paryż ..32.

10. W. Chrzanowski pod Lewartowem. Powstańcy litewscy zwyciężają pod Dorbianami i Kretyngą. 60 Akademików opuszcza Wilno ..31.

11. Wejście W. Chrzanowskiego do Zamościa. Wyjście 300 Akademików z Wilna pod przewództwem Klimaszewskiego, Gronostajskiego i X. Petrulewicza ..31.

12. Utarczka z Palenem pod Wieszmianami. Rząd narodowy przeznacza pensye dla Inwalidów i dla wdów po poległych żołnierzach i podoficerach ..31.

13. Umiński pod Jędrzejowem. Odezwa Rządu Narodowego wzywająca dawne prowincye polskie do powstania. Powstanie Gałeckiego w Radomyślskiem. Powstańcy litewscy attakują Połągę ..31.

— Adres X. Czartoryskiego do Litwinów i Rusinów ..31.

14. Bitwa Daszowska powstańcow podolsko-ukraińskich.

15. Utarczka powstańców wilejskich pod Głębokiem ..31.

— Odezwa Kom. Nar. pol. do Niemców zebranych w Hambach ..32.

16. Oddziały gwardji zbite pod Przetyczą. Powstanie Karola Różyckiego w okolicach Żytomierza ..31.

17. Zwycięztwo odniesione przez E. Jełowickiego pod Tywrowem ..31.

18. Bitwa powstańców Litewskich pod Taurogami. Akademików w puszczy rudnickiéj pod Horodnem ..31.

— Odezwa Jen. Dwernickiego z okazji wyprawy do Polski ..33.

19. Turno pod Czyżewem. Zwycięztwo powstańców podolskich pod *Obodnem* ..31. Uchwała Sejmowa o posłach i Senatorach z prowincji zabranych ..31.

20. Węgrzy szczérze myślą za-sprawą polską ..31. *Lafayette* † w Paryżu ..34.

21. Langerman pod Tykocinem. Chłapowski pod Brańskiem. Utarczka powstańców litewskich pod Koczergiszkami ..31.

22. Chłapowski wchodzi do Bielską. Nagórniczewski do Baru ..31.

— Karczewski i Pleńkiewicz zamordowani w Józefowie ..33.

23. Chłapowski zwycięża pod Hajnowszczyzną. Bitwa Akademików Wileńskich pod Bałaganami. Klęska Benedykta Kołyszki pod Majdankiem. Wacław Jełowicki † na polu bitwy ..31.

— Dawidowicz i Jakubowski zamordowani we wsi Borowie w Król. Polskiem ..33.

24. Gwardje moskiewskie starają się połączyć z Dybiczem ..31.

— Pożegnanie Dwernickiego ze swoim korpusem pisane w Żywcu w Węgrzech ..31.

25. Łubieński attakowany przez gwardje ..31.

26. Bitwa pod *Ostrołęką*. Polegli na placu boju Henryk Kamieński i Ludwik Kicki jenerałowic. Zwycięztwo Chłapowskiego pod Narewką.

Powstanie podolsko-ukraińskie wchodzi do Galicyi z Kołyszką, Nagórniczewskim pod Satnowem, z Jełowickiemi pod Wołoczyskami. ..31.

27. Karol Różycki bije Moskalów pod Mołoczkami. Utarczka Akademików pod Wysokim Dworem ..31.

28. Drugi dzień utarczki Akademików pod Wysokim dworem. Prozor i Puszet rozbici pod wsią Podlipką ..31.

29. Zwycięztwo Jen. Giełguda pod *Rajgrodem*. Skrzynecki wraca na Pragę. Krukowiecki bierze dymissję ..31.

— Adres 3000 tułaczów pols. do Izby niższéj W. Brytanii. Paryż ..32.

— Dyskussja Izb dep. fran. o sprawie polskiéj ..33.

30. Rozbicie oddziału Akademików i Matuszewicza pod Ginejciszkami ..31.

— Okolnik dyplomatyczny Rządu Narodow. z okazyi bitwy Ostrołęckiéj ..31.

31. Chłapowski rozprasza Moskalów pod Lidą. Izby uwalniają Izraelitów od służby osobistéj wojennéj..31.

— Odezwa Komitetu Nar. pol. do ludów Ameryki północnéj ..32.

CZERWIEC.

1. Chłapowski rozprasza moskalów pod Żyrmunami. ..31.

— Lamarque † w Paryżu ..32.

2. Zwycięztwo Karola Różyckiego pod Tyszycą ..31.

— Akt Poatierski przeciw X. A. Czartoryskiemu ..34.

3. Dembiński pod Kownem ..31.

4. Szymanowski attakuje Szawle ..31.

5. Chłapowski rozprasza kozaków pod Użogościem ..31.

— Polacy odprowadzają zwłoki Lamarque ..32.

6. Połączenie się powstańcow Litewskich z Chłapowskim w Gabryelowie ..31.

7. Wejście Giełguda na Litwę..31.

— List Langermana do Paryża opisujący cuda waleczności wojska polskiego ..31.

8. Klaudja z Działyńskich Potocka † w Genewie ..36.

9. Dybicz † w Kleczewie pod Pułtuskiem ..31.

— Parlament angielski przeznacza dla Polaków 10,000 funtów szterlingów ..34.

10. Karol Różycki rozbija obóz moskiewski pod Uchaniami..31.

11. Toll obejmuje tymczasowe dowództwo nad wojskiem moskiewskiém ..31.

12. Powstańcy Upitscy ucierają się pod Birżami ..31.

13. Leon Dembowski Ministrem Skarbu ..31.

— Dyskussje Izby Dep. fran. o sprawie polskiéj ..31.

— Jerzy Samuel Bandtkie † w Krakowie ..35.

14. Rząd narodowy otwiera pożyczkę 60 milionów złotych ..31.

15. Powstańcy litewscy attakują Telsze. Chłapowski zdobywa most na Wace ..31.

— Bonawentura Niemojowski † w Paryżu ..35.

16. Szymanowski uderza na Szyrmana pod Szawlami ..31.

17. Jankowski pod Łukowem rozbija oddział Kozaków. Rożniecki pisze do Skrzyneckiego z Petersburga ..31.

18. Narcyz Olizar wchodzi do Izby poselskiéj ..31.

19. Bitwa pod *Wilnem*. Turno pod Budziszkami ..31.

20. Gadon attakuje Szyrmana. Syrewicz pod Płungianami ..31.

— Okolnik dyplomatyczny Rząd. Narod. pols. o powstaniu Litwy i Rusi ..31.

21. Pospolite ruszenie nakazane. Rząd Narodowy otwiera Księgę pożyczki *Posiłki polskie.*

22. Jankowskiego wyprawa na Rydigiera spełzła na niczem. Odwrot Chrzanowskiego z Zamościa ..31.

— Ludwik Zambrzycki poseł litewski † w Paryżu ..34.

23. Chrzanowski zajmuje Lublin ..31.

— Założenie Bazaru polskiego w Lugdunie ..31.

24. Dowbór pod Burniami bije moskalów. Paskiewicz bierze dowództwo. Towarzystwo patryotyczne warszawskie zakłada Towarzystwo wychowania dzieci poległych rycerzy polskich ..31.

25. Drugi poseł wołyński Xawery Godebski wchodzi do Izby poselskiéj ..31.

26. Utarczka pod Nasielskiem. Szawle przez Szyrmana opuszczone zajmuje Szymanowski..31.

27. Xżę Montebello (Lannes) składa ofiarę swoję 30,000 fr. na rzecz sprawy polskiej ..31.

28. Giełgud w Grajewie ..31.

— Drugi wniosek Fergusona w Izbie niższéj angielskiéj o Polsce ..32.

29. Nieszczęśliwa bitwa Kiekiernickiego pod Kownem. Poruszenia w Warszawie. Rząd Nar. uwiadamia mieszkańców stolicy o aresztowaniu Jankowskiego. W. X. Konstanty † w Witebsku ..31.

30. Warszawa w oburzeniu z okazji sprawy Jankowskiego i Bukowskiego ..31.

— Adres Kom. Nar. Emigr. polsk. do parlamentu Angielskiego ..33.

— Uchwała Kongressu stanów zjednoczonych tycząca się opłacenia *minimum* wartości gruntow Polakom nadanych ..34.

LIPIEC.

1. Rząd Narodowy upoważnia bank polski do wybicia biletów jedno i dwuzłotowych ..34.

2. Pierwszy numer *Pamiętnika Emigracii* pierwszego pisma literackiego wydanego w Paryżu przez Michała Podczaszyńskiego ..32.

— Założenie Drukarni i Księgarni polskiej A. Jełowickiego i Spółki w Paryżu ..35.

2. Odezwa Rządu Narod. do żołnierzy ..31.

— Kongres stanów zjednoczonych wyznacza grunta dla Polaków ..34.

3. Założenie Komitetu Polsko-amerykańskiego pod prezydencyą Coopera Paryż ..31.

4. Utarczka pod Płońskiem. Gedroyć pod Bełżycami ..31.

— Michał Podczaszyński † w Paryżu ..35.

5. Giełgud nad Dubissą, Roland nad Bejsagołą, Dembiński w Poniewieżu attakowani ..31.

— Karol Szlegel † w Awenionie ..32.

6. Połączenie się Giełguda i Chłapowskiego z Szymanowskim w Cytowianach ..31.

7. Dembiński attakuje Szawle ..31.

— Stanisław Brykczyński użyty przy legacij polskiéj w Paryżu, wyjeżdża gońcem do Polski, z zachętą rządu francuzkiego, aby Polacy niebili się przez dwa miesiące, jakoby sprawa ich miała bydź wziętą pod narady dyplomatyczne, a zatém ocalona. We dwa miesiące nastąpiło wzięcie Warszawy ..31.

8. Bitwa pod Szawlami. † Narbutt ..31.

9. Narada Kurzańska jenerałów polskich dowodzących na Litwie. Jedynastu posłów podolskich wchodzi do Sejmu ..31.

— Sprawa polski po raz trzeci na Parlament W. Brytanii przez C. Fergusson wprowadzona ..33.

— Ukaz cara Mikołaja o szlachcie w Królest. Polskiem ..36.

10. Postanowienie Rady Adminis. Król. Pols. tyczące się konfiskaty dóbr wychodźców polskich niekorzystających z amnestyi ..35.

— X. Kanonik Niezabitowski † w Nancy .. 37.

11. Roland pod Powendyniami. Chłapowski odmawia pomocy. Pierwsze widzenie się Chrzanowskiego z Thiemanem. Różycki Samuel z oddziałem swoim wyrusza z Pragi na Litwę ..31.

12. Giełgud i Chłapowski wchodzą do Prus. Posłowie podolscy i ukraińscy wprowadzeni do Sejmu ..31.

13. Chrzanowski wypiera Moskalów z Mińska ..31.

14. Gołowin attakuje wojsko polskie pod Mińskiem, uchodzi winą Jagmina. Manifest Rządu Nar. polsk. przeciw Rządowi pruskiemu ..31.

15. Kruszewski pod wsią Młynarze rozbija dragonów ..31.

— Karol Edward Wodziński †.w Paryżu ..37.

16. Roland wchodzi do Prus. Dembiński ucierą się z Moskalami pod Owantą ..31.

17. Moskale rzucają most pod Nieszawą ..31.

18. Przygotowanie do dywersji Jenerała Chrzanowskiego przeciw Gołowinowi ..31.

19. Moskale przechodzą Wisłę. Utarczka pod Kockiem ..31.

20. Izby Sejmowe wniosek posła łuckiego Godebskiego przyjęły za wyraz uczuć swoich. Komitet Ziem ruskich przez Rząd Narodowy zatwierdzony ..31.

21. List X. A. Czartoryskiego do Jen. Bem w którym oświadcza iż formacyą legii polskiéj w Portugalii uważa za mogącą bydź korzystną i chlubną dla sprawy polskiéj. ..33.

22. Zdobycie Drohiczyna przez Samuela Różyckiego ..31.

23. Turno pod Raciążem ..31.

— Mowa Ludwika Filipa przy otwarciu Izb w któréj wzmianka o *narodowości polskiéj* ..31.

24. Samuel Różycki po utarczce w Siemiatyczach idzie w głąb puszczy Białowiezkiej ..31.

25. Wybory członków do Komissyi Sejmowéj przed którą powołany wódz naczelny ..31.

26. Moskale zajmują Województwo Kaliskie ..31.

27. Uroczysta narada wojenna. Spotkanie oddziału Jen. Dembińskiego z oddziałem Sam. Różyckiego nad Narewką ..31.

28. Odezwa Izb Sejm. do Wojska i Narodu zapewniająca iż Wódz Naczelny dobrze działa.

Jełowicki Al. wnosi na sejm projekt odezwy do ludów. Powtórne widzenie się Chrzanowskiego z Jlem. Thiemanem ..31.

29. Wielka rewia wojsk francuzkich i gwardyi narodowéj podczas któréj Dwór i francuzi krzyczeli *Niech żyje Polska* ..31.

30. Adres Birminghamczyków do Izb Angielskich w sprawie polskiéj ..32.

31. Murawiew stanowiący przednią straż Paskiewicza zajmuje Łowicz ..31.

SIERPIEŃ.

1. Rozkaz dzienny Skrzyneckiego donoszący że Jenerał Dembiński, Kapitan Jasiuk z pułku 5 Ułanów i podpor. Skotnicki z pułku 1 Ułan. wracają z oddziałami swojemi z Litwy ..31.

— Bitwa pod Zubiri w Hiszpanii w któréj się odznaczył pułk ułanów polskich. Kalixt Borzewski † na polu bitwy ..36.

2. Dyskussje Izby dep. fran. o narodowości polskiéj ..31.

3. Korpus Jen. Dembińskiego i Sam. Różyckiego wchodzi na Pragę ..31.

4. Gabinet Berliński coraz otwarciéj pomaga Moskwie ..31.

5. Izby oświadczają : że Dembiński i jego korpus dobrze się zasłużyli ojczyznie. — Okolnik dyplomatyczny Rządu Nar. Pol. z tej okazji ..31.

6. Wrzawy w Izbie Dep. Fran. o narodowość pols. ..31.

7. Rydygier przechodzi Wisłę. Utarczki pod Pawłowską Wolą i Tarłowem. Dembiński Gubernatorem Warszawy ..31.

8. Organizacya straży bezpieczeństwa ..31.

9. Zwycięztwo pod *Iłżą* odniesione nad Moskalami przez Samuela i Karola Różyckich ..31.

10. Sejmik w Bolimowie 31.

— Adres Izby Dep. fran. w odpowiedź mowie Królewskiéj gdzie wzmianka *iż narodowość polska niezginie* ..31.

11. Odezwa deputacyi sejmowéj do wojska. Mianowanie Dembińskiego tymczasowym zastępcą Nacz. wodza. Utarczka Sam. Różyckiego pod wsią Zakrzewem ..31.

12. Skrzynecki składa urząd ..31.

— Odezwa Komitetu Nar. polskiego do Rossyan Paryż ..32.

13. Dembiński naczelnym wodzem ..31.

14. Izby uchwalają że mianowanie Naczelnego Wodza należeć będzie do attrybucyi Rzadu i że wódz Naczelny przestaje bydź jego członkiem. Utarczka Sam. Różyckiego pod Końskiem ..31.

15. Utarczka pod Szymanowem ..31.

— Okolnik Ministra Horodyskiego skarżący się na rządy obce, że łudziły Polskę powstającą a żadnej pómocy jéj nieudzieliły dla wywalczenia niepodległości :.31.

— Noc 15. Sierpnia, 35. zdrajców i szpiegów powieszono. Krukowiecki Gubernatorem miasta ..31.

16. Odezwa Rząd. Nar. podpisana przez zastępcę Prezesa Bon. Niemojowskiego. Czterech dawnych członków Rządu składa swą władzę. Posłowie litewscy wchodzą do Sejmu ..31.

— Ukaz cara Mikołaja potwierdzający wyrok Sądu Nadzwyczajnego Kryminalnego, którym przeszło 300 osób skazanych na śmierć lub ciężkie więzienie ..34.

17. Postanowienie Rządu mianujące Dembińskiego naczelnym wodzem. Czartoryski składa władzę. Odezwa Jen. Dembińskiego. Izby stanowią że Rząd będzie odtąd w osobie Prezesa w Radzie Ministrów. Kazimierz Małachowski obejmuje naczelną władzę nad wojskiem. Zatwierdzenie przez Rząd Komitetu Litewskiego. Krukowiecki ..31.

18. Chrzanowski Gubernatorem Warszawy ..31.

WRZESIEŃ.

1. Paskiewicz porozumiewa się sekretnie z Krukowieckim ..31.

— Odezwa Komit. fran-polskiego do ludu fran. o pożyczkę 35 milionów na rzecz Polski ..31.

2. Trwoga w Warszawie ..31.

3. Widzenie się Dannenberga z Jłem Prądzyńskim ..31.

4. Józef Sowiński i Piotr Wysocki w Woli ..31.

5. Moskale gotują się do attaku Warszawy ..31.

— Felix Bernatowicz autor Pojaty † w Łomży ..36.

6. Piérwszy dzień szturmu Warszawy. Józef Sowiński † w Woli. Piotr Wysocki ranny, wzięty w niewolę ..31. † Piotr Swięcki ..31.

7. Drugi dzień szturmu. Warszawa niedołęztwem i zdradą oddana Moskalom. Krukowiecki zrzucony z Prezesostwa Rząd. Nar. — Bon. Niemojewski mianowany ..31.

8. Opuszczenie Warszawy przez wojska i władze. Sejm przenosi się do Modlina ..31.

— List Adama Gurowskiego umieszczony w *Gazecie powszechnéj niemieckiéj* w którym donosi iż przestaje bydź Polakiem ..35.

9. Rybiński w Modlinie Naczelnym wodzem obrany ..31. — Attakowanie mostu pod Kazimierzem przez Różyckiego Samuela ..31. — Utarczka jazdy wołyńskiej pod wsią Łuciny ..31.

— Zmiany Konst. Krakow. przez Dwory sąsiednie dopełnione ..37.

10. Bitwa Samuela Różyckiego pod Chodczą i Lipskiem ..31.

11. Zdanie sprawy dyplomatyczne Izbom Sejmowym uczynione przez Ministra int. zagranicz. w Zakroczymiu ..31.

— Dyskussye Izby Dep. fran. o sprawie polskiej ..31.

12. Ramorino niespełnia rozkazu Naczeln. wodza Małachowskiego i niełączy się z główném wojskiem ..31.

13. Wojsko polskie demoralizuje się ..31.

14. Okolnik dyplomatyczny Rząd. pols. o wydaniu Warszawy i o dalszych czynnościach. Zakroczym ..31.

15. Zawadzki Jen. slabo attakuje most pod Kazimierzem oszukany przez Moskali ..31.

— Urzędowa wiadomość o wzięciu Warszawy dochodzi do Paryża. — zaburzenia ..31.

16. Utarczki pod Swieciechowem i Rakowem ..31.

— Ukaz Cara ofiarujący niby amnestyę ..34.

17. Ramorino pod Chwałowicami z 10,000 żołnierza wchodzi do Galicyi. Zaburzenia w Paryżu trwają ..31.

18. W Zakroczymiu uchwała znaku wytrwałości ..31.

19. Stefan Garczyński † w Awenionie ..33.

20. Odezwa Kom. fran.-pols. pod prezydencyą Lafayeta do ludu francuzkiego z okazji upadku Warszawy ..31.

21. Okręta fran. i angiel. najęte przybywają pod Połągę z bronią i wracają napowrót ..31.

22. Bitwa S. Różyckiego pod Łagowem ..31.

— H. Dembiński stawia most pod Płockiem i czyni wycieczkę pod Łowicz ..31.

23. Umiński obrany naczel. wodzem tegoż dnia składa władzę. Niemojowski uwolniony od obowiązku Prezesa Rządu powtórnie nań powołany ..31.

24. Utarczka Sam. Różyckiego pod Pińczowem. Rozbicie jazdy pod dowództwem Jen. Kamińskiego pod Skalmierzem ..31.

— Oświadczenie za X. A. Czartoryskim przeciwko Aktowi Poatierskiemu ..34.

25. Utarczka Samuela Różyckiego pod Miechowem. Prezes Rządu i Marszałek Sejmu opuszcza ją Płock ..31.

— Odezwa Kom. Nar. pols. przeciw wyprawom do Portugalii i Hiszpanii ..32.

26. Dyskussye Izby Dep. fran. o sprawie polskiéj ..31.

27. Ułożenie aktu związkowego p. F. Grzymałłę i przystąpienie do niego 400 offi. w Płocku ..31.

28. Sam. Różycki pod Bobrkiem z 1500 różnéj zbieraniny wchodzi do Galicyi ..31.

29. Rybiński pod Włocławkiem rzuca most na Wiśle ..31.

30. Dyskussye Izb Dep. fran. w Paryżu o tułaczach polskich ..31.

— Sprawozdanie z czynności Kom. polskiego w Filadelfii ..35.

PAŹDZIERNIK.

1. Xżę A. Czartoryski i Jen. Skrzynecki na Podgórzu ..31.

2. Ukaz Cara Mikołaja przeciw Polsce ..31.

3. Akt tułaczów polskich we Francyi objawiający ich niezmienne postanowienie ..32.

— Odezwa Komitetu Narodowego pols. do ludu Izraelskiego ..32.

4. Rybiński idzie ku granicom Pruskim ..31.

5. Wojsko polskie pod dowództwem Jen. Rybińskiego wchodzi do Prus niedaleko Brodnicy (Strasburg) ..31.

6. Odezwa Komitetu Nar. pols. do Włochów. ..32.

22. Komitet Narodowy Emigracii polskiej pod prezydencyą Jła Dwernickiego ..32.

23. Miejsce gdzie Mogiła Kościuszki ma być usypana, nazwane *Polonia* ..36.

24. Pierwsze kolumny Polaków przechodzą w tryumfie Niemcy ..31.

25. Przybycie Bon. Niemojowskiego i Fr. Morawskiego do Paryża ..31.

26. Dyskussye w Izbie Dep. fran ..31.

27. List Stefana Grabowskiego do Lubeckiego o ważności przyszłych wypadków ..30.

28. Miasto Dumfries w Szkocji ofiaruje prawo obywatelstwa X. A. Czartoryskiemu i Władysł. Zamojskiemu ..35.

29. Przybycie Joachima Lelewela do Paryża ..31.

30. Odezwa Komitetu pod prezyd. Dwernickiego z okazyj jego założenia ..32.

— Towarzystwo Lit. polskie ofiaruje Lordowi Dudlej Stuartowi jego wizerunek na stali odsztychowany ..37.

31. Adres Tow. Dem. Pols. do Ministra spraw wewnętrz ..35.

LISTOPAD.

1. Schadzki sekretne młodzieży Warszawskiej mające na celu powstanie ..30.

2. Wyjście z druku *Wernyhory* powieści historyczn. Michała Czajkowskiego ..37.

3. List Stefana Grabowskiego do Lubeckiego o assygnaty na przypadek wojny ..30.

4. Młodzież Warszawska obchodzi pamiątkę żałobną poległych na Pradze w 1794 ..30.

— Ukaz Mikołaja wzbraniający na zawsze powrotu do kraju obywatelom z dawnych prowincyi polskich ..34.

— Pierwszy Numer pisma polskiego politycznego w Paryżu *Pielgrzym polski* ..32.

5. Morderstwo 12 Polaków w Kronstadzie ..32.

6. Objaśnienie urzędowe przez B. Niemojowskiego i T. Morawskiego zakomunikowane dziennikom francuzkim o ostatnich wypadkach polskiej rewolucji. Paryż ..31.

— Zawiązanie pierwszego Komitetu tymczasowego pod prezydencją Bon. Niemojowskiego ..31.

7. Wyjście z druku Pana Tadeusza ..34.

8. Popisy z *Metody Polskiéj* w Sali Ratuszowéj w Paryżu ..35.

9. Minister finansów poleca Gubernatorowi Podolskiemu przesiedlenie 5000 familii szlachty na Kaukaz ..31.

10. Kazimierz Brodziński † w Dreznie ..35.

11. Odezwa Komitetu pod prezyd. Dwernickie-

go donosząca iż rząd pruski 630 Polaków wyprawia do Stanów zjednoczonych Amer. półno. ..33.

12. Wybory członków Centr. T. D. ..37.

13. Odpowiedź Lubeckiego na listy Grabowskiego. Warszawa ..30.

14. Odezwa Komitetu pod prez. Dwernickiego tycząca się wyboru przyszłychjego członków..33.

15. Polacy w Galicji schronieni otrzymują paszporta do Francii ..31.

16. Piérwszy ich transport wyjeżdża z Kent ..31.

17. List Stefana Grabowskiego do Lubeckiego, aby wszystko było gotowe do pochodu pod rozkazy Dybicza ..30.

18. Areszta w Warszawie z okazji prześladowań przez policye moskiewskie ..30.

19. Na Belwederze wywieszona tablica *dom do najęcia* ..30.

20. List Lubeckiego do Stef. Grabowskiego, w którym donosi iż są już odkryte ślady konspiracji nowéj ..30.

21. Widzenie się Patryotów z Lelewelem w domu Tow. Przyj. nauk w Warszawie ..30.

22. Jan Sniadecki † w Jaszunach niedaleko Wilna ..30.

23. Przygotowania spiskowych ..30.

24. Adres tułaczów przez Komitet Nar. Polski podany do Izb Dep. fran. ..32.

25. Nowosiltzoff ostrzega W. X. Konstantego o mającej nastąpić rewolucii ..30.

26. Obchód żałobny w Paryżu ku pamiątce Dziewickiego, Wołłowicza, Zawiszy i innych poległych w ostatniéj wyprawie do Polski ..34.

27. Lubecki donosi Grabowskiemu że wszystko do ruchów wojskowych gotowe ..30.

28. Ucieczka Nowosiltzowa z Warszawy ..30.

29. Powstanie Narodowe zaczęte w Warszawie. Piotr Wysocki. Józef Zaliwski ..30.

— Rocznice obchodzone po dziś dzień na całéj kuli ziemskiej gdzie są Polacy (1831 — 37).

30. Rada Administracyjna. Ludwik Pac i Julian Sierawski. Odezwa Rady Admistracyjnéj w imieniu Mikołaja ..30.

GRUDZIEŃ.

1. Delegacya od Rady administracyjnéj udaje się do Carewicza w Wierzbnie kwaterującego. Utworzenie Rady Municypalnéj ..30.

2. Zawiązanie Towarzystwa Patryotycznego w Warszawie ..30.

— Pierwsza wiadomość o nocy 29 Listopada przylatuje do Wilna ..30.

— Wincenty Cyprysiński † w Poitiers (Vienne) ..35.

3. Carewicz Konstanty zezwala na odejście od niego wojsku polskiemu. Rząd tymczasowy zwołuje Izby sejmowe na 18 Grudnia. Chłopicki naczelnikiem siły zbrojnej ..30.

— Dyskussje Izby Dep. franc. o sprawie polskiej ..32.

4. Załogi moskiewskiej w Modlinie poddanie się ..30.

5. Chłopicki bierze Dyktaturę do czasu zebrania Izb ..30.

6. Pierwsze posiedzenie Senatu. Szembek Gubernatorem Warszawy. Regimentarzów nominacya ..30.

7. Dunin Arcy-Biskup Gnieźnieński wzywa mieszkańców W. X. Poznańskiego do zachowania się w wierności Królowi Pruskiemu ..30.

8. Komitet narodowy polski pod przewództwem Joachima Lelewela w Paryżu zawiązany ..31.

9. Carewicz Konstanty w Kurowie ..30.

— Edymburg ofiaruje prawo obywatelstwa X. A. Czartoryskiemu i Wład. Zamojskiemu ..35.

10. Wyjazd Lubeckiego do Petersburga z Warszawy ..30.

— Sprawozdanie o wypadkach 29 Listopada z podpisem Piotra Wysockiego wychodzi na jaw *w Kurjerze polskim* ..30.

— Zawiązanie w Paryżu Towarzystwa Litewskiego i Ziem Ruskich ..31.

11. Ustanowienie gwardji Narodowéj ..30.

12. Pierwsze wiadomości urzędowe, ogłoszone w Paryżu o powstaniu 29 Listopada ..30.

13. Dawne prowincye polskie oddane przez Mikołaja pod rząd wojenny ..30.

— Carewicz Konstanty przechodzi Bug pod Włodawą ..30.

14. Rząd poleca dostarczenie jednego jezdzca z 50 dymów. Dyktator wzywa do sypania okopów ..30.

15. Oddziały ochotników pieszych z rozkazu Rządu przechodzą pod zarząd dowódzców wojewódzkich ..30.

— Propozycya Lafayetta w Komissyach Izb Deputow. o nadaniu naturalizacji Polakom odrzucona ..31.

16. Polacy obecni w Paryżu wybierają Półk. Jerzmanowskiego, Leonarda Chodźkę i Teodora Morawskiego, aby w ich imieniu działali we Francji ..30.

— Adres tułaczów polskich do Sejmu Węgierskiego ..32.

17. Proklamacya Mikołaja do Narodu Polskiego ..30.

18. Pierwsza Sessya Sejmowa z 18 na 19. Dyktator składa władzę. Pierwsze zmowy obywateli Podolskich ..30.

— Obchód żałobny w Paryżu po zm. Piotrze Wysockim ..37.

19. Komitet Nar. Polski pod prez. Lelewela rozproszony ..32.

20. Druga Sessya Sejmowa. Redakcya Manifestu do Ludów i gabinetów. Uchwałą Izb Rada Najwyższa narodowa w miejscu Rządu tymczasowego ustanowiona.—Chłopicki dyktatorem ..30.

— Maurycy Mochnacki † w Auxerre (Yonne) we Francji ..34.

21. Dyktator mianuje zastępców Ministrów..30.

22. Wyleżyński z polecenia Dyktatora jedzie do Petersburga ..30.

— Morderstwo Prusaków nad żołnierzem polskiem w Elblągu ..31.

23. Emilia Plater † w Województwie Augustowskiem ..31.

24. Manifest Mikołaja do Moskalów ..30.

25. Urządzenie gwardji ruchomych ..30.

26. Lubecki staje przed Carem w Petersburgu ..30.

27. Oppozycya Izby Dep. fran. wydaje wielki obiad dla Polaków ..30.

28. Uczniowie szkół paryzkich przesyłają swoje powinszowania uczniom Warszawskim z powodu 29 Listopada ..30.

29. W sali Uniwersytetu Warszawskiego piérwszy obchód miesięczny pamiątki 29 Listopada ..30.

— Zawiązanie Towarzystwa Naukowej pomocy w Paryżu ..30.

30. Włościanie i mieszczanie od Kontyngensu liwerunkowego uwolnieni ..30.

31. Ostatnie sprawozdanie Komitetu francuz. polskiego pod Prezyd. Lafayetta ..31.

Wszelkie sprostowania i dopełnienia raczą życzliwi ziomkowie nadsyłać *franco* pod adressem Księgarni polskiéj *r. des Marais S. Germain N.* 17, którę wydawca *Kalendarza Pielgrzymstwa Polskiego* wdzięcznie przyjmie i w nowym (na rok 1839) Kalendarzu one zamieści.

EMIGRACYA POLSKA.

I.

A. USTAWA RZĄDOWA.

a) Uchwała Izb francuzkich *dnia* 21 *Kwietnia* 1832.

» *Art. I.* Le gouvernement est autorisé à réunir, dans une ou plusieurs villes qu'il designera, les étrangers réfugiés qui resideront en France.

» *Art. II.* Le gouvernement pourra les astreindre à se rendre dans celle de ces villes qui leur sera indiquée. Il pourra leur enjoindre de sortir du Royaume, s'ils ne se rendent pas à cette destination, ou s'il juge leur présence susceptible de troubler l'ordre et la tranquillité publique.

Art. III. La présente loi ne pourra être appliquée aux étrangers réfugiés qu'en vertu d'un ordre signé par un ministre.

Art. IV. La présente loi ne sera en vigueur que pendant une année, à compter du jour de sa promulgation. »

b) Uchwała *dnia* 1 *Maja* 1834.

Art. I. La loi du 21 Avril 1832, relative aux réfugiés étrangers, est prorogée jusqu'à la fin de la session de 1836.

Art. II. Tout réfugié étranger qui n'obeira pas à l'ordre qu'il aura reçu de sortir du royaume, conformément à l'article II de la dite loi, ou qui, ayant été expulsé, rentrera sans autorisation, sera puni d'un emprisonnement de deux mois à six mois.

Cette peine sera appliquée, dans le premier cas, par le tribunal de police correctionnelle du lieu où le réfugié avait sa residence, quand il a reçu l'ordre de sortir, et dans le second par le tribunal de police correctionnelle du lieu où le réfugié aura été arrêté.

c) Uchwała *dnia* 26 *Kwietnia* 1836.

Article unique. La loi du 1 Mai 1834, relative aux réfugiés étrangers est prorogée jusqu'à la fin de la session de 1837.

d) Uchwała *dnia* 11 *Lipca* 1837.

Article unique. Les lois des 21 Avril 1832 et 1 Mai 1834 relatives aux réfugiés étrangers, sont prorogées jusqu'à la fin de 1838.

B. Liczba pielgrzymów polskich na tułactwie będących po różnych częściach świata, wynosi przeszło 7000 *); z tych we Francji:

w 1835 r. było	4713
1836 »	4832
1837 »	4982.

C. W Budżecie na rok bieżący summa przeznaczona na rzecz wychodźcow w ogólności, wynosiła franków . . . . 2,500,000.

1837 Czerwca 27 Izba Dep. przyjęła proponowany dodatek . . . . 300,000.

i dla 150 żołnierzy wracających z Hiszpanii . . . . 70,000.

—Wsparcie pieniężne jest następnie stopniowane:

Prezes Rządu i Wodz Naczelny	250 fr.
Członkowie Rządu i Jenerałowie dywizyi	200
Posłowie, Deputowani i Jenerałowie Brygady	100
Oficerowie wyżsi i Urzędnicy cywilni .	60

(*) W Belgii wszystkich pielgrzymów polskich jest około 100 — z tych pobiera żołd tylko 27 — w służbie belgijskiej jest 25. Utrzymuje się z swoich funduszów 6, reszta z własnej pracy. Zołd dla wszystkich jest jednakowy 45 fr. miesięcznie. W Anglii jest przeszło 600, summa dla nich rocznie przeznaczona jest 10,000 fn. st. W Stanach Zjednoczonych 400. W Hiszpanii 150. W Algierze 60. Ci utworzyli Radę wykonawczą, a do niej należą: Sawicz, Boski, Mękalski, Kowański, Budzyński, Kokular, Szablicki. (Listę imienną mniej więcej zupełną znaleść można w *Almanach historique ou Souvenir de l'Emigration polonaise par A. Krosnowski* 1837.)

Oficerowie niższego stopnia 45
Żołnierze i podoficerowie . . . . 22.

Ministerjum postanowiło od 1 Lipca 1837 zmniejszać każdorocznie udzielone wsparcie o 1/10tą część.

Posłowie odbierają swój żołd w ministerjum spraw wewnętrznych, inni i po zakładach w policji i u miejscowych władz za poprzedniem złożeniem świadectwa Komissarzy policji.

— Prośby wszelkiego rodzaju do Ministerjum spraw wewnętrznych (do którego wiedzy należą wychodźcy polityczni) podawane, mają być składane w Paryżu u Prefekta policji; po departamentach u miejscowych prefektów.

Minister Spraw Wewnętrznych: Par Francji Hrabia Montalivet. *(au Ministère de l'Interieur, rue Grenelle St. Germain N.* 101-103.)

Szef bióra wychodźców Paillet (tamże)

Dyrektor Jeneralny Policji de Jussieu (tamże).

Prefekt policji Delessert *(à la préfecture de police, quai des Orfèvres, rue de Jerusalem n. 7).*

Szef Gabinetu Nabon de Veaux (tamże).

Szef bióra Bernard (tamże).

U Ministra żądać trzeba posłuchania — Szef bióra widziany każdego czwartku od 2-4 po południu.

Prefekt policji daje posłuchanie każdego dnia od 11-12, wyjąwszy środy o godzinie 2. Bióra otwarte są od 9-4.

Bióro P Bernard otwarte dla polaków we wtorki, czwartki i soboty od 11 do 3.

II.

LISTĄ CZŁONKÓW SEJMU KTÓRZY SIĘ NA TUŁACTWO POŚWIĘCILI.

SENAT.

Wojewodowie.

Adam Książe Czartoryski, (miejsce pobytu) Paryż.
Maciej Wodzyński, (m. p.) Drezno.
Ludwik Pac, zmarły w Smyrnie dnia 31 sierpnia 1835 r.
Antoni Ostrowski, (m. p.) Wersal.

Kasztelanowie.

Tadeusz Tyszkiewicz, (m. p.) Paryż.
Ludwik Plater, (m. p.) Paryż.
Julian Ursyn Niemcewicz, (m. p.) Paryż.
Narcyz Olizar, (m. p.) Paryż.

IZBA POSELSKA.

Województwo Krakowskie.

Jan Ledochowski, Poseł Jędrzejowski, (m. p.) Bruxella.

Jan Olrych Szaniecki, Deputowany Stobnicki, (m. p.) Paryż.

Województwo Sandomierskie.

Roman Sołtyk, Po. Koniecki, (m. p.) Paryż.
Gustaw Małachowski, Po. Szydłowiecki, zm. w Paryżu, d. 10 kwietnia 1835.

Województwo Kaliskie.

Teofil Morawski, Po. Kaliski, (m. p.) Księstwo Poznańskie.
Bonawentura Niemojowski, Po. Wartski, zm. w Paryżu, d. 15 czerwca 1835 r.
Kantorbery Tymowski, Po. Częstochowski, (m. p.) Bordeaux.
Władysław Ostrowski, Po. Piotrkowski, Marszałek Sejmu (m. p.) Gratz, w Styrii.
Teodor Morawski, De. Kaliski, (m. p.) Paryż.
Aloizy Biernacki, De. Sieradzki, (m. p.) Paryż.
Józef Ziemięcki, De. Wieluński, (m. p.) Paryż.

Województwo Lubelskie.

Kalixt Morozewicz, Po. Lubelski, (m. p.) Paryż.
Józef Swirski, Po. Hrubieszowski, (m. p.) Paryż.

Województwo Płockie.

Wincenty Chełmicki, Po. Praszyński, (m. p.) Meaux, (Seine et Marne).

Stanisław Barzykowski, Po. Ostrołęcki, (m. p.) Paryż.

Województwo Mazowieckie.

Rudolf Wieszczycki, Po. Gostyński, (m. p.) Strasburg.

Franciszek Trzciński, Po. Orłowski, (m. p.) Bruxella.

Walenty Zwierkowski, De. Warszawski, (m. p.) Rouen.

Franciszek Wołowski, De. Warszawski, (m. p.) Paryż.

Województwo Podlaskie.

Joachim Lelewel, Po. Żelechowski, (m. p.) Bruxella.

Województwo Augustowskie.

* * *

Województwo Wołyńskie.

Xawery Godebski, Po. Łucki, (m. p.) Vierzon.

Stanisław Worcell, Po. Rowieński, (m. p.) Jersey.

Województwo Podolskie.

Alexander Jełowicki, Po. Hajsyński, (m. p.) Paryż.

Amancjusz Żarczyński, Po. Winnicki, (m. p.) Paryż.

Henryk Nakwaski, Po. Bracławski, (m. p.) Vevey.

Województwo Kijowskie.

Wincenty Tyszkiewicz, Po. Skwirski, (m. p.) Bruxella.

Herman Potocki, Po. Machnowiecki, (m. p.) Florencja.

Józef Tomaszewski, Po. Lipowiecki, (m. p.) Tours.

Jakób Malinowski, Po. Radomyski, (m. p.) Paryż.

Józef Bohdan Zaleski, Po. Taraszczański, (m. p.) Marsylja.

Województwo Mińskie.

Felix Kiniewicz, Po. Mozyrski, (m. p.) Metz.

Władysław Plater, Po. Wilejski, (m. p.) Paryż.

Walerjan Pietkiewicz, Po. Słucki, (m. p.) Tours.

Antoni Hłuszniewicz, Po. Borysowski, (m. p.) Wersal.

Województwo Grodzieńskie.

Józef Kaszyc, Po. Nowogrudzki, (m. p.) Paryż.

Karol Niemcewicz, Po. Brzeski, (m. p.) Paryż.

Eugenjusz Breza, Po. Słonimski, (m. p.) Paryż.

Województwo Wileńskie.

Cezary Plater, Po. Wileński, (m. p.) Paryz.

Ludwik Zambrzycki, Po. Brasławski, zm. w Paryżu 22 czerwca 1834.

Józef Zienkowicz, Po. Oszmiański, zm. w Paryżu 17 stycznia 1833.

Ludwik Pietkiewicz, Po. Wiłkomirski, (m. p.) Amiens.

Adam Kołyszko, Po. Upitski, (m. p.) Paryż.

Antoni Przeciszewski, Po. Rosieński, (m. p.) Bourges.

Województwo Białostockie.

Józef Potocki, Po. Białostocki, (m. p.) Florencja.

Jan Joachim Karwowski, Po. Rosieński, (m. p.) Paryż.

W Styczniu 1832 zebrani w Paryżu 11 Senatorów i 19 członków Izby poselskiej powzięli zamiar rozpoczęcia dalszych działań sejmowych na rzecz Polski i w tym celu dla zebrania kompletu z 33ch prawem dawniej oznaczonego wezwali oddalonych od Paryża do przybycia na dzień 15 Czerwca a tymczasem wyznaczali kommissyą którąby przygotowała materyały mającemu się zebrać Sejmowi. Z powodu nie przybycia potrzebnej liczby posłów do Paryża odłożono termin do 15 Października, następnie do 29 Listopada t. r., zawsze bezskutecznie. Nareście 3 Stycznia 1833 na zebraniu familijnem znajdowało się 34 członków Sejmu, i ci na dniu 5

większością 19 kresek ogłosili *Sejm za otwarty.* Dnia 25, w liczbie 33 zebrani, mieli rozpocząć obrady; lecz gdy już przychodziło do oboru Marszałka, 11 zapisało protestacyą przeciw ukonstytuowaniu Sejmu — 25 oświadczyło się za niém.—Tak tedy komplet zerwany został i Sejm w Pielgrzymstwie dotąd do skutku nie przyszedł.

III.

KOMITETA.

A) Akta dawnego *Komitetu Centralnego francuzkiego na rzecz Polaków* pod prezydencyą Lafayetta w r. 1831, zawiązanego tyczące się skarbowości złożone są u Notaryusza *Fevrier*; wszelkie zaś inne u dawnego agenta tegoż Komitetu *P. E. Cassin, rue Taranne n.* 12.

B. 1) KOMITET NARODOWY TYMCZASOWY.

Utworzony przez 28 Polaków obecnych w Paryżu d. 6 listopada 1831, składał się z pięciu członków.

Prezes: Bon. Niemojowski.

Członkowie: J. Lelewel, Teod. Morawski, Kant. Tymowski i Fr. Wołowski.

Po rozwiązaniu się tego komitetu, ośmdziesięciu kilku Polaków zawiązało:

2) KOMITET NARODOWY POLSKI.

Dnia 8 Grudnia 1831; ułożyło nową jego organizacyą i wybrało następnie dziewięciu członków :

Prezes : J. Lelewel.

Członkowie : Walenty Zwierkowski, Leonard Chodźko, Roman Sołtyk, Tadeusz Krempowiecki, Antoni Przeciszewski, Karol Kraitsir, Antoni Hłuszniewicz, Adam Gurowski.

Sekretarz : Waleryan Pietkiewicz.

Podskarbi : Karol Edward Wodziński.

Ustawy tego Komitetu uchwalone na sessyi 15 Grudnia 1831, (widzieć broszurę : *Les Polonais disperses en Europe* in-8.)

w Lutym 1832, Roman Sołtyk usunął się z Komitetu a na jego miejsce obrany został Erazm Rykaczewski.

W Marcu t. r. wystąpili Kraitsir, Gurowski i Krempowiecki (ci dwaj zupełnie dla innych powodów co pierwszy). Na ich miejsce wybory powołały : Jen. Pac, pólk. Zaliwskiego i ref. Hube, ale Jen. Pac słabością zdrowia wymówił się od przyjęcia ofiarowanego mu członkowstwa.

W Sierpniu usunął się z Komitetu Józef Zaliwski.

24 Grudnia 1832 z rozkazu rządu francuzkiego

Komitet się rozwiązał bo jego Prezes i Członkowie zmuszeni zostali opuścić Paryż.

3) KOMITET NARODOWY EMIGRACJI POLSKIEJ

1832 Października 25 zawiązany. Nowemi wyborami po zakładach powołani zostali:

Prezes: Jen. Dwernicki.

Członkowie: Jen. Umiński, Jen. Sierawski, Teod. Morawski, J. Ledochowski, Fr. Wołowski, A. Plichta, A. Jełowicki, Ref. Hube, Wal. Zwierkowski, J. Lelewel, St. Worcell. Właściwie zaś zasiadali w nim tylko:

Prezes: Jen. Dwernicki. *Członkowie*: Jen. Sierawski, posłowie: Jan Ledochowski i Alexander Jełowicki. *Sekretarz*: Andrzej Słowaczyński.

Komitet ten d. 25 Marca 1834 zakreślając termin czynności swoich do 15 Maja, uchwalił opłatę od d. 1 Kwietnia 1834 *podatku braterskiego*; *ustanowił Kommissye funduszów emigracii polskiéj*, przepisał jéj attrybucye, a następnie sam się rozwiązał.

4) KOMMISSYA FUNDUSZÓW EMIGRACJI POLSKIEJ.

Uchwałą *Komitetu nar. Emigr. pol.* d. 25 Marca 1834 mianowani byli członkami téj Komissji: Jenerał Sznayde i posłowie Józef Tomaszewski i Bohdan Zaleski.

Braterski podatek miesięcznie opłacać się mający rzez pielgrzymów polskich następnie był stopniowany :

Pobierający pensji miesięcznéj	fr.	45	płaci fr.	1	50 c.
»		60	»	2	
»		100	»	4	
»		150	»	10	
»		200	»	15	
»		250	»	20.	

Pierwsza sessya komissyi odbyła się 1 Kwietnia, na któréj do pomocy wezwany został Janusz Czetwertyński, a na sekretarza Karski. W Lutym 1835 powiększony skład Komissyi przybranemi osobami jako to : Posła Biernackiego, ppół. Broniewskiego i Gawrońskiego, Ordęgę i Józefa Zaleskiego. Sekretarzem był naprzód St. Bratkowski, następnie J. K. Ordyniec. Lecz kiedy w r. 1836 Zalescy, Czetwertyński i Tomaszewski opuścili Paryż, a Broniewski, Gawroński i Ordęga otrzymali rozkaz wyjazdu z Paryża, uformowany został nowy komplet z osób następujących: Jen. Sznayde, Posłowie Biernacki i Szaniecki, Kaz. Dobrowolski, Dr. Michałowski, Konst. Parczewski, M. Klott i Ign. Klukowski. Sekretarz Jul. Szotarski. W ciągu 1837 członkowie Dobrowolski i Michałowski opuścili Paryż a obowiązek płatnego sekretarza w celu oszczędności uchylony został.

Rachunek przychodów i wydatków wedle noty kommunikowanéj przez Jenerała Sznayde był następujący:

Lata.	Remanent z roku zeszłego.		Przychód roczny.		Całkowity fundusz przez połaczenie przychodu z remanentem.		Rozchód roczny.		Remanent na rok przyszły.	
	fr.	c.	fr.	c.	fr.	c.	fr.	c.	fr.	c.
Od 1go kwietnia do ostatniego grudnia	"	"	22,604	63	22,604	63	20,999	20	1605	43
1835.	1065	43	14,618	49	16,223	92	15,113	11	1110	81
1836 (*)	1110	81	11,346	10	12,456	91	11,757	68	699	23
Od 1go stycznia do 1 października 1837.	699	23	4987	7 1/2	5,686	30 1/2	4,442	59	1243	71 1/2
Było zatém	w ogóle		53,556	29 1/2	" "	" "	52,312	58	1243	71 1/2

(*) Od 1 Lipca 1836. Ogół towarzystwa demokratycznego podburzony przez sekcję Centralną Poatierską przestał datkować; Sekcja ta bowiem jedynie w interesie partji swojej odłożyła na bok uczucia braterstwa i filantropji i w chęci przeciągnienia do siebie jedynej instytucji łączącej tułaczy polskich w jedno spólne ciało, zaprzeczyła

»Składka zatem ogólna wynosi po d. 1 Października 1837 :

Przychodu	fr. 53,536	c. 29 1/2
Rozchodu	fr. 52,312	c. 58
Powinno zatem zostawać remanentu dnia 1 października 1837.	1,243	71 1/2

prawności Komisji i od tej chwili poprzestała nadsyłać zebrane od wszystkich swych sekcji składki : a że takowe wynosiły minimum fr. 600 miesięcznie, przeto dochód 2go półrocza 1836 zmniejszył się o minimum 3600 franków ; dochód zaś z trzech pierwszych kwartałów 1837 około 5400 franków. — Dodając zatem te summy do składki z każdego roku, przekonamy się że nietylko Emigracja od zawiązku Komissji w poświęceniu się swojem nieustaje, ale że pomimo zmniejszenia rządowych subsydjów trwa zawsze w przyjętym przez siebie świętym obowiązku wspierania biedniejszych braci Co do roku 1834 ten nie może wchodzić w proporcię rachunku gdyż w 22,604 fr. 63 c. liczyć należy 5120 fr. które niepochodzą z darów tułackich, lecz z kraju naszego : mianowicie fr. 4000 wniesione do kassy przez Półkownika Różyckiego, i 1120 fr. przez Posła Alexandra Jełowickiego którzy takowe z kraju odebrali. Oba te wpływy są z miesiąca Kwietnia 1834 r. Odtąd cały ten fundusz, równie jak później po nim wymienione, pochodzą (wyjąwszy Polski malowniczej która wniosła dotąd w ogóle fr. 2740, 92 1/2 c.) jedynie z składki biednych a może pomiędzy biednymi z najmniej posiadających Tułaczy, którzy własnym ujmując potrzebom przychodzą w pomoc podług ich przekonania potrzebniejszym rodakom. (Przypisek Jła Sznayde).

Lecz że Ko. Fun. Emigr. przyjęła w przychodzie przekazany jéj z Szwajcarji rewers Rejzachera wynoszący fr. 193, który dotąd od 1834 niezapłacony niema żadnéj waluty; odtrąciwszy zatem tę summę adnotowaną w sprawozdaniu z grudnia 1836 r.	193	» »
Pozostaje rzeczywistego remanentu jak wykazano w sprawozdaniu z dnia 1go Października 1837.	1050	71 1/2

» Ten jest urzędowy i co do jednego centyma zgodny rachunek Kommissyi którą tém chętniéj i staranniéj ułożyłem im bardziéj mi na sercu aby dać rachunkom naszym wszelką publiczność jaką tylko jest w mocy naszéj. Nie na tém się kończy braterska gorliwość tułactwa naszego wspierania potrzebniejszych braci. — Gdyż oprócz kassy zwyczajnéj wynoszącéj jak wyżéj 53,536 29 1/2

dodać należy :

a) Składkę na rodaków przybyłych do Portsmouth, a których gwałtem wyprawić chciano do Północnéj Ameryki; dla nich Emigracja złożyła na ręce Kommissji, w ogóle	3568	2

b) Na mieszkańców Szwajcarji uszkodzonych powodzią', którzy tak gościnnie przyjmowali rodaków naszych w ich nieszczęśliwéj wyprawie, złożyła Emigracja na moje ręce	335	50
Składka zatém i fundusze nasze wynosiły w ogóle od Kwietnia 1834, do 1 Października 1837.	57,439	81 1/2
Odtrąciwszy od tego niebędące darem biednych emigrantów z szczupłego ich rządowego zasiłku złożone. 1° Przez Posła Alex. Jełowickiego fr. 1120; 2° Przez Pułkownika Różyckiego fr. 4000; pochodzące z datku przysłanego z kraju naszego i umieszczone w sprawozdaniu z Kwietnia w ogóle pod Nmi 31 i 114; 3° Pochodzące z dochodów gerencji Polski Małowniczéj f. 2740 c. 92 1/2.	7860	92 1/2

Nasza zatém biedna emigracja złożyła sama między sobą na potrzeby gwałtowne nieszczęśliwszych jeszcze braci od 1 Kwietnia 1834 do Października 1837 franków 49,578 88 1/2

W ten rachunek nie wchodzą.

a) Wszelkie składki złożone poprzednim komitetom przed ustanowieniem Kommissji.

b) Składki do Towarzystwa dobroczynności Damskiego wnoszone *(patrz niżéj)*.

c) Składki Tow. Dem. Polskiego które licząc tylko od dnia w którym Sekcja Centralna przestała je wnosić do Kom. Fun. Emigr. wynosić powinny minimum 6000 franków po dzień 1 Paźdz. 1837 (*).

d) Składki w zakładach na najgwałtowniejsze potrzeby w przechodzie będących lub chorych zebrane i na miejscu wręczone.

e) Składki na narodowe pamiątki jak n. p. Pomnik Kościuszki, Pomnik Klaudji Potocki i t. d. (**).

Tam gdzie Kraj zapomina o massie swoich dzieci, gdzie bojaźń, tchórzostwo lub egoizm sparaliżowały najświętsze uczucia, tam gdzie bogatsi wolą na przejażdżki lub biesiady trwonić grosz któryby nie jedną łzę otarł, nie jedno z gwałtownéj potrzeby popełnione zboczenie z drogi prawéj wstrzymał —

(*) Składki te wynoszą fr. 6,553 c. 20. O dalszych przychodach Towarzystwa Demokratycznego wynoszących fr. 22,329 c. 65. *widziec niżéj* str. 75.

(**) Po datę dzisiejszą złożono w Księgarni polskiéj na Pomnik Tadeusza Kosciuszki fr. 103 35

Tadeusza Kosciuszki fr.	103	35
Klaudji Potockiéj fr.	430	5
Maurycego Mochnackiego fr.	390	75.

tam miłe jest sercu każdego prawego Polaka zastanowienie się nad postępowaniem najbiedniejszych z pomiędzy tułaczy. — Rachunek który przesyłam, aczkolwiek nie mało kosztował mnie mozołu i przewartowania książek, był jednakże dla mnie prawdziwą pociechą i szczerze powiadam, sowicie trudy moje wynagrodził."

Adres *Jenerała Sznayde, rue Gros Caillou St. Dominique n.* 146.

Adres *Podskarbiego Olrycha Szanieckiego* do którego składki miesięczne od 1 Stycznia 1838 mają być przesyłane jest: *rue St. Andre des Arts n.* 54.

Przedażą *portretu Klaudji Potockiej* ofiarowanego na rzecz kassy emigracyjnéj przez ziomka Kurowskiego trudni się członek komissyi *Konstanty Parczewski, rue Chaussee d'Antin n.* 5.

5) Komitet Emigracji Polskiej w Londynie

Zawiązany w połowie 1836 r., po przybyciu do Anglii członków Konfederacji polskiéj którzy z Francii ustąpić musieli.

Prezes : Dwernicki. *Członkowie:* Wojciech Tur, Fr. Kirkor, Nap. Felix Żaba, Anastazy Dunin, Piotr Markowski. *Sekretarz :* St. Milewski.

D. 12 Kwietnia 1837 komitet ten podał projekt do ustawy organicznéj dla emigracji polskiéj na zasadzie dawniéj podawanego w r. 1834 przez zakład Polaków w Poitiers.

IV.

TOWARZYSTWA.

1) *Towarzystwo Litewskie i ziem ruskich* zawiązane dnia 10 Grudnia 1831. *Prezes:* Cezary Plater, *Sekretarz:* Leonard Chodźko. Ustawy jego podpisane przez 34 członków d. 10 Marca 1832, ogłoszone zostały w broszurze zawierającéj opisanie obchodu powstania Litwy pod tytułem: *Les Polonais, les Lithuaniens et les Russiens.*

Towarzystwo to wybiło medal na pamiątkę powstania prowincji od Polski oderwanych*), zajęło się zebraniem materyałów do pamiętników tych ziem; a gdy członek Towarzystwa Felix Wrotnowski przyjął na siebie ich układ i wydanie, Towarzystwo osiągnąwszy zamierzone cele zawiesiło czynności swoje.

Z grona tegoż towarzystwa w Marcu 1834 powstał *Komitet wojskowy Litewski*, który złożony z dowodzców powstań miejscowych, przyznawał stopnie zasłużonym powstańcom, celem zabespieczenia dla nich oficerskiego żołdu.

*) Napis medalu jest: 1. *Polonia, Lithuania, Ruthenaequæ provinciæ, a tyrannis moscoviæ, inique opressæ, vi, libertatem, armis, quærebant* 1830—1831. — *In rei memoriam Lithuano Ruthen a societas.* 2. *Nunc olim et quocumque dabunt se tempore vires.*

2) *a) Towarzystwo polskie przyjaciół postępu.*

Zawiązane d. 14 Lutego 1832, miało na celu wzajemne doskonalenie się w naukach i przygotowywanie się do życia publicznego. Obrani zostali Członkowie : *prezydujący* Czyński ; wydziału politycznego, T. Krempowiecki ; prawa, J. N. Janowski; nauk administracyjnych, E. Rykaczewski; wojskowości, O. Korzeniowski. *sekretarz* Rady : Teof. Zakrzewski, *podskarbi* A. Hłuszniewicz. *Sekr. ogólnych posiedzeń :* Alex. Smolikowski — i na tém się wszystkie czynności tego towarzystwa skończyły. Cwiartka drukowana doniosla jego urodzenie i śmierć zarazem.

b) W podobnym celu i z równym skutkiem zawiązane było w Besançon: *Towarzystwo wzajemnego oświecania.* Jego czynności żadnych niezostało śladów.

3) *Towarzystwo Demokratyczne Polskie* (*).

»T. D. P: założone zostało d. 17 marca 1832 r. i wzięło sobie za cel podrzędny, w pośród tułactwa, propagandę wyznawanych przez siebie zasad (równości, wolności i braterstwa), a głównie zamierzyło na dopiéro wspomnionych zasadach działać w sprawie narodowéj. O skutku sześcioletniéj blizko pro-

(*) Artykuł nadesłany przez J. N. J. członka Central. Towarz.

pagandy świadczy najlepiej sam jego wzrost liczebny: z 5 założycieli podniosło się do 1250 (dziś 1120) członków, nie wspominając 400 przeszło umarłych i wykreślonych częścią za niedochowanie wiary zasadom, częścią za niemoralne postępowanie. Pomawiane o tajne związki z republikanami francuzkimi, nie jednokrotnie zagrożone było w istnieniu swojém przez rząd krajowy; nareszcie przesłany pod d. 31 paźdz. 1835 r. i jednocześnie ogłoszony w dziennikach paryzkich adres do ministra spraw wewnętrznych zabezpieczył je z téj strony. W tułactwie, przez różnobarwne związki długo i nie pomału nurtowane było; publicznie zarzucano mu między innemi, dążności kosmopolityczne, z powodu, że akt jego założenia pisany pod wpływem wielkich nadziei powszechnego w r 1832 ruchu w Europie, odwoływał się do spółczucia ludów i niejako od ich pomocy wyzwolenie Polski zawisłém czynił.

Początkowo Two ograniczało się prawie do samego Paryża, gdzie komplet Centralny w imieniu ogółu działał. Z powiększeniem się liczby członków po departamentach i wydaleniu z Paryża pierwszych kierowników, utworzoną tamże została Sekcya Centralna; lecz gdy ta, jak się okazało, ulegała wpływowi innego związku, Two powierzyło kierunek swych działań Sekcji Poitiers; a mianowicie włożyło na nią obowiązek zaprojektowania

organizacji wewnętrznéj odpowiedniéj coraz bardziéj wzrastającemu składowi swojemu — oraz utworzenia *Centralizacji wyborowéj*. Przyjęta organizacja wewnętrzna d. 5 lipca 1835 r. oznaczyła skład Centralizacji z 9ciu osób; wybrani członkowie dopiero d. 29 stycznia 1836 r., zdołali się zebrać w Poitiers, i wskazany sobie zawod rozpocząć (*). Téj Centralizacji głównem powołaniem było: zaprojektować manifest i obmyśleć środki skutecznego w sprawie narodowéj działania. Przedstawiony projekt do manifestu roztrząsany był kilka miesięcy i z pewnemi poprawami w zbiorowy akt Towarzys. d. 4 grud. 1836 r. zamieniony został. W nim wyprowadzona została idea demokratyczna z przeszłości narodowéj, wyłożone jaśniéj niż w akcie założenia, zasady i cele, uzupełnione środki. Akt ten ogłoszony po angielsku zyskał pochwały stowarzyszeń radykalnych i dzienników téj opinii. Co do środków skutecznego w sprawie ojczystéj działania, a mianowicie, aby położyć tamę indywidualnym na karb Towarzystwa robotom, Centralizacja osądziła, że należy przyszły skład naczelnéj instytucji

(*) Do téj pierwszéj Centralizacji powołanymi byli: Wincenty Cyprysiński, J. Nep. Janowski, Tomasz Malinowski, Alexander Molsdorf, Wiktor Heltman, Henryk Jakubowski, Robert Chmielewski, J. L. Zaczyński i Adolf Chrystowski; lecz z powodu śmierci Cypryńskiego (w grudniu 1835 roku) skład jéj był tylko z 8miu ostatnich członków.

zmniejszyć do 5 osób, i dać mu wyraźny mandat do działań zewnętrznych, do tych mianowicie, których cały ogół Twa sam przedsiębrać nie może. Jakoż przedstawiła stosowny w tym względzie projekt, i ten przez Towarzystwo w prawo zamienionym został. Teraz więc Centralizacja składa się z pięciu tylko członków, i jest jedynym organem Twa na zewnątrz. Do téj reprezentacji powołanymi zostali, i d. 7 list. r. z. obowiązki objęli: Wiktor Heltman, Tomasz Malinowski, Henryk Jakubowski, Waleryan Breański i Wojciech Darasz. Na posiedzeniach prezyduje każdy z kolei, prócz ostatniego, który jest sekretarzem i pod którego adresem korespondencje przychodzą.

Ta krótka wiadomość przekonywa, że Towarzystwo zajmowało się dotąd powiększéj części wewnątrz organizacją i propagandą zasad, przy czém nie mało się przyczyniło do ocalenia tułactwa od wypraw żadnéj styczności ze sprawą ojczystą nie mających. Wszakże różnemi czasy ogłosiło kilka aktów we francuzkich lub angielskich dziennikach, jako to: protestacją przeciw wszystkim traktatom rozszarpującym Polskę od r. 1772 z dnia 8 maja 1832 r.; protestacją przeciw pożyczce 40 milionów zł. p. na królestwo kongresowe z d. 19 lipca 1835 r.; protestacją przeciw zbrojnemu zajęciu Krakowa z d. 29 lutego 1836 r. i t. d.

Nadmienić tu jeszcze wypada, że Centralizacja

wewnątrz Twa wydaje autografowane okolniki, a do propagandy zasad na zewnątrz ma pod swoim kierunkiem pismo czyli pamiętnik Towarzystwa."

Podług *zdania sprawy Centr. Tow. Dem. Pol.* (od 29 Stycznia 1836 do 12 Listopada 1837) ogłoszonego drukiem w Poitiers, fundusze po 1 Listopada 1837 od 29 Stycznia 1836 weszłe do kassy Towarzystwa wynosiły:

a) Z podatku braterskiego ze składek miesięcznych od członków	8563	40				
— nie członków	680					
Ofiar, i zwrotu pomocy . . .	120		9363	40		
b) Ze składek na braci w Hiszpanii od czł.	1034	25				
— od nie członków	461	25				
— od patryot. francuz. . .	606					
— od różnych	462	85	2564	35		
c) Ze składek na braci w Anglii			373			
d) Na potrzeby Towarzystwa ze składek	9599	35				
Z przedaży okolników	189	20				
Z ofiar	240	35	10,028	90		
					22,329	65

WYDATKI W TYMŻE CZASIE UCZYNIONE:

a) Z fund. pod. brat. wniesiono do kassy Kom. fundusz. Emigr. fr.	2810	20
Dano chorym i pozbawionym wsparcia	5372	45

Jednorazowej pomocy	790	20					
Koszta administracji	237	80	9210	65			
b) Na braci z Hiszpanii . . .			2357	50			
c) — w Anglii			222				
d) Na potrzeby Towarzystwa na koszta koresp.	5594	35					
Druki	914	15					
Bibliotekę (liczącą dzieł 115, tomów 196, pism period. 24). .	250	60					
Wydatki Sekcji	361	55					
Koszta podróży członków. . .	201	30					
Wydatki miejscowe i nadzwyczajne	1185	15	8500	10	20,390	95	
Pozostałość fr.					2039	40	

Obszerniejszą wiadomość o Ustawach Towarzystwa, znaleść można w broszurze: *Zbiór ustaw i postanowień Towarzystwa Demokratycznego Polskiego* Poitiers w drukarni *F. A. Saurin* 1837 *str.* 39. *Manifestacje Sekcji i Członków Towarzystwa* (tamże). *Zdanie Sprawy Cen. T.* (tamże).

4) *Towarzystwo Literackie Polskie* (*).

Towarzystwo Literackie Polskie zawiązane zostało w Paryżu 29 Kwietnia 1832 przez piętnastu fundatorów. Dziś składa się z kollaboratorów 33, Stowarzyszonych 63, Honorowych 7, Korespondentów 28, w ogóle z członków 131. Wyborów

(*) Artykuł kommunikowany.

dopełnionych było w ciągu lat pięciu 139. Ubyło przez śmierć 4, przez wyjście 4.

Celem prac Towarzystwa jest zbieranie i ogłaszanie materjałów tyczących się dawnego Królestwa Polskiego i to wszystko co się tycze położenia jego obecnego lub przyszłéj pomyślności w widoku zachowania i ożywiania w opinii ludów cywilizowanych współczucia ich dla Polski.

Towarzystwo ma sześciu Urzędników. W dniu 3 Maja r. b. obrani zostali na rok szósty.

Na Prezesa A. Czartoryski.
Na Wiceprezesa Plater Ludwik.
Na Redaktora głównego Morawski Teodor.
Na Redaktora pomocniczego piérwszego Morozewicz Kalixt.
Na Redaktora pomocniczego drugiego Załuski Roman.
Na Sekretarza Plichta Andrzej.

Prace Towarzystwa są jedne *ogólne*, drugie *szczególne*. Do piérwszych policzyć można pięć następujących:

1. *Strażnictwo prassy drukarskiej*. W tym celu Towarzystwo przestrzega tego wszystkiego co się w dziennikach lub dziełach drukuje względem Polski; stara się pomieszczać w nich objaśnienia prostujące, mylne o sprawie naszéj lub Kraju, wyobrażenia.

2. *Oświecanie władz krajowych.* W tym zamiarze Towarzystwo, bądź przez wdanie się niektórych jéj członków, bądź przez przygotowane pisma lub druki stara się w zdarzonych okolicznościach działać skutecznie na dobro sprawy narodowéj lub Emigracji.

W obu powyższych przedmiotach zredagowano w ciągu lat pięciu przeszło dwieście różnego rodzaju Artykułów, dla pomieszczenia ich w dziennikach Francji, Anglji i Niemiec.

3. *Oświadczanie wdzięczności czynnym i gorliwym Przyjaciołom Polski.* W tym celu Towarzystwo usiłuje zjednać dla sprawy Polskiéj wytrwałą pomoc osób ważnych i mogących przez wpływ swój, położenie towarzyskie lub talenta, przyczynić się do jego dobra.

W tym duchu wybrało Członkami honorowemi swemi PP. *Bignon*, *Odilon-Barot*, *St. Marc Girardin* trzech wymownych obrońców naszych w Izbie Deputowanych Francji; tudzież PP. *Fergusson* Cutlar, Lorda *Dudley* Stuart, PP. *Beaumont* i *Campbell* niemniéj gorliwych i stałych Przyjaciół sprawy naszéj i współziomków tak w Izbie niższéj angielskiéj, jak w Towarzystwach w tym kraju losem Polaków trudniących się (*).

(*) W tym samym zamiarze uchwaliło i uskuteczniło Towarzystwo odbicie medalów na cześć P. Cutlar Fergusona i Jen. Lafajeta, tudzież

4. *Zapisywanie faktów pośmiertnego życia Polski.* W tym zamiarze utworzyło Towarzystwo Księgę Pamięci do któréj za każdorazową decyzją posiedzenia zapisują się fakta tyczące się narodowości naszéj gnębionéj lub bronionéj. W ciągu lat pięciu zapisano do téj Księgi faktów sciągających się.

Państw nam nieprzyjaznych	101
Narodów sprzyjających	86
Kraju naszego godnie niedolę znaszającego	11
Emigracji i jéj usiłowań na przywrócenie ojczyzny niepodległéj dążących.	54
W ogóle faktów	252

5. *Uczczenie pamiątek narodowych* to jest rocznic 3 Maja 1791 i 29 Listopada 1831.

Do prac Towarzystwa szczególnych należą *Naukowe.* Z tych jedne odbywają się w gronie Towarzystwa, inne w wydziałach lub komissjach.

Do pierwszych należy czytanie artykułów z kolei co czwartek na posiedzeniach zwyczajnych. Artykuły te co do przedmiotu zostawione są wyborowi każdego członka aby tylko w ogólności stosowały się do Polski, lub mogły jéj być użytecznemi. Obejmują one między innemi politykę, dzieje Pol-

wyrytowanie portretu L. Dudley Stuart. Na medal pierwszy poruczony został Towarzystwu fundusz przez anonima.

ski, jej jeografię, statystykę, biografię mężów którzy ją w jakimkolwiek zawodzie wsławili i t. d.

Co do drugich; po zawieszeniu prac dwóch dawniej uformowanych w Towarzystwie działów, jednego *Nauk* drugiego *Umiejętności*, na wzór Towarzystwa Przyjaciół Nauk Warszawskiego, które to zawieszenie nastąpiło z powodu mimowolnego rozproszenia się przeszło 50 członków Towarzystwa po rozmaitych departamentach i po zagranicą Francji, jeden tylko na teraz istnieje wydział szczególny, to jest Wydział historyczny. Utworzony dnia 20 Października 1836 i złożony pod prezydencją znakomitego Dziejopisarza i Weterana naszego Niemcewicza J. U. z członków siedmiu; wydział ten ma sobie szczególniej poruczone zgromadzenie wszelkich materjałów historycznych polskich ze źrzódeł które za granicą Polski odkryć się dadzą i uformowanie Archiwum historycznego polskiego. Staraniem jego już zgromadzony został zbiór wypisów historji krajowej tyczący się, z wieku 13, 15, 16, 17, 18 i 19, w liczbie przeszło 3000 aktów, narodowość naszą interessujących.

Towarzystwo nadto trudni się obecnie utworzeniem drugiego *Wydziału statystycznego*, celem zebrania wszelkich wiadomości praktycznych co do stanu obecnego administracji i wszelkich jej przedmiotów jako to: poczty, dróg, mostów, kanałów, policji, więzień, etc. prawodawstwa, przemysłu,

handlu i t. d., we Francji, Anglji, Niemczech i we wszystkich innych krajach w których wygnańcy polscy przemieszkują, a to dla dobra Kraju naszego po jego przywróceniu.

We wszystkich tych rodzajach prac, Członkowie Towarzystwa przynieśli w ofierze przez ciąg lat pięciu, szczególnych wypracowań 1039 które obejmują.

Artykułów politycznych.	222
Naukowych.	172
Dzieł drukowanych większych i mniejszych.	344
Tworów sztuki	49
Rozpraw i mów	159
Korrespondencyjnych	93
W ogóle.	1039

Zbiory Towarzystwa nie są liczne; lecz gdy wszystkie prawie z daru Członków pochodzą, nie mało ważne. Oprócz zbioru szczególniéj pod dozorem wydziału historycznego zostającego liczy Towarzystwo w małéj bibliotece swojéj.

Dzieł, pism i rycin sztuk	271
Medalów i monet.	23

Stan skarbowy Towarzystwa dwóch prawd dowodzi. Piérwszéj w jak ograniczonym stanie są fundusze wygnańców; drugiéj jak mimo tego niedostatku nieszczędzą ich dla dobra sprawy narodowéj.

Dochody Towarzystwa składają się ze składki zwyczajnéj przez kollaboratorów po 2 franki na miesiąc, stosownie do ustaw, opłacać się powinnéj, ze składki dobrowolnéj przez stowarzyszonych opłacanéj i ze składek nadzwyczajnych.

W ciągu lat pięciu, składka kollaboratorów wynosiła fr.	1827	
Składka stowarzyszonych	1195	
Składki nadzwyczajne	1100—75	
W ogóle.	4122—75	4122—75

Wydało Towarzystwo w ciągu tychże pięciu lat: Na bióro swoje to jest kopistę, wydatki kancelarji i komisionera		795—90	
Na abonowanie dzienników krajowych		802	
Na wydatki potoczne		321—30	
Na wydatki nadzwyczajne jako to: na medal Lafayetta	1047		
Na drukowanie pism	603—95	1865—45	
Na pomnik Mochnackiego	50		
Na kupno dziel	103		
Na różne potrzeby	61—50		
W ogóle		3784—65	3784—65
Pozostałość			338—10

W ciągu roku bieżącego 6go wpłynęło składek zwyczajnych	324	861—50
Nadzwyczajnych	537—50	
Ogół		1199—60
Wydano na portret Lorda D. Stuart	450	
Na abonowanie Kuryera	52—50	801—45
Na potrzeby potoczne Towarzystwa	298—95	
Pozostałość obecna		398—15

W której to pozostałości jest :

Własnością subskryptorów na portret Lorda Stuart 200

Własnością Towarzystwa 198—15

5) *Stowarzyszenie naukowej pomocy.*

Zawiązane dnia 29 Grudnia 1832 pod prezydencyą X. A. Czartoryskiego położyło sobie za cel : zbieranie funduszów i czynienie wszelkich starań na rzecz młodzi polskiej w pielgrzymstwie potrzebującej nauki i wychowania.

Stowarzyszenie składa się z Rady i Członków pomagających. Prezesem stałym Rady; X. A. Czartoryski — Sekr. A. Jełowicki.

Rada zawiaduje funduszami i trudni się zastosowaniem środków do przedsięwzięć.

Za środki odpowiednie celowi obrała :

1) Ułatwiać wstęp do rozmaitych zakładów naukowych i przemysłowych francuzkich ; otrzymy-

wać dla nich na ten koniec pozwolenie przenoszenia się do różnych miast i stolicy, a zasiłkiem pieniężnym pomagać do utrzymania się w ciągu nauk. Zasiłki te były dwojakiego rodzaju : *ciągłe*, to jest wypłacane co miesiąc i *jednorazowe*.

Pośrednictwo Rady między rządem a proszącymi nie zawsze mogło odpowiedzieć jej chęciom a ich żądaniu. Zasiłki zaś modyfikowały się stosownie do stanu funduszów.

Pomoc ciągła z razu była hojniejszą, poźniej ograniczyła się do 15 fr. miesięcznie ; wsparcie jednorazowe od 100 fr. do 35 fr. W 3 pierwszych leciech swojego trwania, zasilało wsparciem ciągłem 41 uczniów, wsparcie jednorazowe udzieliło stu kilkudziesięciu rodakom ; nadto przeznaczało summy ryczałtowie na drukowanie *thez* dla uczniów medycyny w Montpellier i na tworzenie różnych instytutów naukowych między Polakami po zakładach. Jedną z takich instytucji była : *Szkoła wojskowa w Paryżu*. Jen. Sznajde wykładał kurs jazdy, Jen. Chrzanowski piechotę i naukę wojskową. Książki zakupione dla téj szkoły i dla innych po zakładach wróciły do rąk Towarzystwa, które powzięło stąd pochop do utworzenia *Biblioteki*, otwartéj w Październiku 1834.

Nakład s kassy Towarzystwa, ofiary z zagranicy, z księgarni polskiéj i prywatne, podniosły zbiór książek do 1000 tomów. Oddziały nauk wojsko-

wych i Historji polskiéj najlepiéj są zaopatrzone, inne ubogie i bez ciągu zgromadzone. Dzieła elementarne w przedmiocie nauk ścisłych, acz nieliczne, lecz bardzo kosztowne, pożyczają się uczniom w Paryżu. Inne są do użytku publicznego w *Czytelni otwartéj rue de l'Université n.* 46, *każdego Wtorku, Czwartku i Soboty od godziny* 11 *do* 4. Bibliotekarzem jest *Felix Wrotnowski*.

2) Drugim środkiem obranym przez stowarzyszenie było założenie *szkół dla małoletnich* mających na celu edukacyą narodową i zachowanie w dzieciach ojczystego języka.

Szkoła Nancy założona w r. 1833, *Szkoła w Orleanie* w r. 1834. Piérwszą miała z razu nauczycieli 3, poźniéj 4, na końcu znowu 3. Uczniów w niéj (płci obojéj) było naprzód 18, poźniéj od Stycznia 1836 do dziś dnia 21. Dozorcą honorowym (po śmierci x. kan. Niezabitowskiego) jest Włodzimierz Gadon. W drugiéj było nauczycieli 3, uczniów od 11 do 22. Szkoła ta od 1 Listopada 1837 dla braku funduszów (i dla innych przyczyn) zamkniętą została.

Stan kassy stowarzyszenia naukowéj pomocy wedle trzeciego zdania sprawy jest następujący:

Przychód od 1832—1837		f.	50,621	51
Rozchód	»	»	50,532	61
Pozostałość		fr.	88	90

i nadesłane po zamknięciu rachunków 2,000.

Obszerniejszą wiadomość znaleść można w pismach : *Pierwsze zdanie sprawy stowarzyszenia naukowéj pomocy* od 29 Grudnia 1832 do 1 Listop, 1833 str. 16 in-8. *Drugie zdanie sprawy* do Marca 1835. *Troisième Compte rendu* etc. 1837 in-8.

6) *Towarzystwo Sławiańskie.*

Zawiązane w r. 1834, miało na celu wejście w stosunki z pobratymczemi narodami Polski. Do piérwszych jego założycieli należeli : Adam Mickiewicz, Bohdan Zaleski, Wojciech Kazimirski, Stan. Ropeleski, Eust. Januszkiewicz, K. E. Wodzyński.

7) *Towarzystwo Dobroczynności Dam polskich.*

Zawiązane d. 12 Marca 1834 pod prezydencyą Xżnéj Czartoryskiéj wzięło za cel : a) staranie o chorych, b) wsparcie matek i dzieci a zwłaszcza wdów i sierot, c) starców i kalek lub tych którzy pozniéj do Francji przybyli i żołdu nieotrzymali, d) dostarczenie pracy dla szukających jéj i udzielenie awansów potrzebnych.

Staraniem tego Towarzystwa każdorocznie urządzona jest na nowy Rok loterya z któréj dochód wchodzi do kassy Towarzystwa.

O dalszych działaniach Towarzystwa czytać : *Premier et deuxième compte rendu de l'association de bienfaisance des Dames polonaises à Paris.* Trzeci rapport rychło wyjdzie z druku.

Przychód z lat dwóch wynosił fr.	45,326	90
Wydatek	31,545	45
Pozostałość z r. 1836 na 1837.	13,781	45
» z r. 1837 na 1838. wedle obliczenia 18 grudnia fr.	12,671	35

Miejsce posiedzeń Towarzystwa, rue du faubourg du Roule n. 25.

Prezesowa Xiężna Czartoryska.
Sekretarka Pani Kl. z Tańskich Hofmanowa.
Kassier A. Plichta.
Kontroler A. Cichowski.
Zastępca Sekret. H. Błotnicki.
Magazynier X. Praniewicz.
Doktorowie Krysiński.
Kulawski.
Matuszyński.
Aptekarz Johnson, rue Caumartin n. 1.
Restauratorka Pani Guilbert-Danelle, n. 20 rue Cimetière St. André des Arts.

8) *Towarzystwo politechniczne polskie.*

Zawiązane pod prezydencją Jenerała Bema, rozpoczęło swe czynności 15 Marca 1835, *rue d'Alger n.* 6.

Rozwiązane w r. 1836. Zdanie sprawy z czynności tego towarzystwa widzieć w broszurze pod tymże tytulem wydanej w r. 1836.

9) *Towarzystwo Polskie* (Klub).

Rue Godot de Mauroy, n. 18.

Klub polski zawiązany w r. 1836, a ostatecznie w Kwietniu 1837 uorganizowany, ma za cel «przepędzenie czasu przyjemne, użyteczne i oszczędne. Zabawami członków są : czytanie dzienników, pism i dzieł; bilard, gry w karty przez dyrekcję wskazane, i inne gry towarzyskie , za wyłączeniem bezwarunkowém wszelkich gier hazardownych — oraz, stołowanie się członków oszczędne i wygodne (Art. 13.).

«Towarzystwo składa się z członków *stałych, honorowych* i *czasowych* (Art. 1.). Członkowie *stali* płacą wstępnego fr. 9 i następnie corocznie po fr. 36 (Art. 2). Członkowie *honorowi*, akcjonarjusze Towarzystwa , niepłacący składki rocznéj (Art. 5.). Członkowie *czasowi* opłacający miesięcznie po fr. 4 (Art. 6.). Zarząd Towarzystwa powierzony jest dyrekcyi wybranéj przez członków stałych (Art. 16). Lokal Towarzystwa otwarty od godziny 9 rano do pół do dwónastéj z północy (Art. 53). »

Dnia 1 Grudnia 1837 było członków stałych 78, czasowych 14, honorowych 5.

Dyrekcja składała się z osób trzynastu :

Prezydujący : Plater Ludwik.

Dyrektorowie : Barzykowski Stanisław. Dembiń

ski Henryk. Gawroński Stanisław. Małachowski Stanisław. Mikulski Izydor. Plater Władysław. Pósłowski Tytus. Radziszewski Stanisław. Sobański Izydor. Wołłowicz Antoni. Zabiełło Józef. Załuski Roman. Żarczyński Amancjusz.

Sekretarz : Plater Władysław.

Biobliotekarz : Radziszewski Stanisław.

Podskarbi : Wołłowicz Antoni.

Obszerniejsze objaśnienie znajduje się w ustawach uchwalonych 20 Kwietnia 1837 i wydrukowanych po polsku i po francuzku w książeczce pod tytułem : *Ustawy Towarzystwa polskiego*. (fr. 1.)

TOWARZYSTWA ANGIELSKO-POLSKIE DZIŚ ISTNIEJĄCE W ANGLJI

w Londynie.

1° Towarzystwo Literackie przyjaciół Polski

Prezes, Thomas Wentworth Beaumont, Esq.

Vice Prezes, Lord Dudley Coutts Stuart.

Sekretarz honorowy, D. E. S. Blundell.

Sekretarz, D. Krystyn Lach Szyrma.

TOWARZYSTWA FILIALNE.

w Edimburgu.

2° Towarzystwo damskie dla edukowania dzieci polskich.

Prezydentka, Księżna Hamilton.
Sekretarka hon. Panna Cruickshank

w Glasgowie.

3° Towarzystwo L. przyjaciół Polski.
Prezes, Lord Provost (zmienny co rok).
Sekretarz hon. John Reid, Esq.

w Paisley.

4° Towarzystwo L. przyjaciół Polski.
Sekretarz hon. Wiliam Barr, Esq.

Canterbury.

5° Towarzystwo L. przyjaciół Polski.
Sekretarz hon. John Brent, Esq.

6) *Towarzystwo Damskie w Londynie.*

Prezydentka, Marchioness of Landsdown.
Sekretarka hon. Panna Julia Smith.

Nota. W tej chwili dowiadujemy się o zawiązaniu się ostatecznem *Komissji Korespondencyjnéj w Poitiers*, któréj chwalebnym celem jest Zjednoczenie Emigracji Polskiej. Członkami tej Komissji są: Mieszkowski Jan, Miłaczewski Michał, Odynecki Antoni, Odynecki Tomasz, Piotrowski Sylwester, Staniewicz Sylwester, Wołłowicz Wawrzyniec. *Adres* Komissji jest: *M. Kiliński Polonais, à Poitiers*. Pierwsza jéj odezwa do ogółu Emigr. Pols. datowana jest 27 listopada 1837.

V. ZAKŁADY HANDLOWE.

KSIĘGARNIA I DRUKARNIA POLSKA

ALEXANDRA JEŁOWICKIEGO I SPÓŁKI

17 RUE DES MARAIS SAINT-GERMAIN.

Założona dnia 1 Lipca 1835 *, trudni się wydawaniem i przedażą dzieł Polski dotyczących. Przyjmuje oraz wszelkiego rodzaju komissa, tak wewnątrz Francji jako i za granicą. Przedaż i kupno odbywa się za gotowe pieniądze. — Od depozytu ksiąg bierze komissowego 5 0/0. Bióro jéj otwarte każdodziennie wyjąwszy dni świątecznych i niedzielnych od godziny 8 rannéj do 5 wieczornéj. Katalogi jéj rozdają się bezpłatnie. Adres jéj jest : *à M. A. Jełowicki et Comp. rue des Marais St. Germain Nro.* 17 *bis*.

Od 1 Lipca 1835 do 1 Stycznia 1838, wyszło z drukarni polskiéj .

dzieł wierszem pisanych	12,	arkuszy	23,775.
prozą	36,	—	232,133.
perjodycznych .	11,	—	42,925.
w ogóle	59,	—	298,833.

odbito więc dziennie w przeciągu lat 2 i miesięcy 6 po 332 arkuszy.

*) Przed założeniem téj księgarni, exystowała inna w r. 1633 pod firmą *Hector Bossange et Cie. et Januszkiewicz*, *Quai Voltaire*, N. 11, rozwiązana 1 sierpnia 1833 w skutek przymuszonego opuszczenia Paryża przez E. Januszkiewicza.

Celniejsze książki znajdujące się do przedania w Księgarni Polskiéj są następujące : a)

* *Chodźko* (Leonard), La Pologne hist. littéraire, monumentale et pittoresque publiée par J. S. Grabowski. Paris 1835—7 2 vol. gr. in-8vo fr. 30.

Czaykowski (Michał), Powieści kozackie, 1837 in-8vo fr. 4 z przesłaniem (pod opaską) fr. 5.

— Wernyhora powieść historyczna z r. 1768 2 tomy 1837, in-8vo fr. 8, z przesłaniem fr. 10.

**Dembiński* (Michał), Rzut oka na ostatnie wypadki rewolucji polskiéj in-8vo 1837, fr. 2, z przesłaniem fr. 2 cent. 50.

* *Forster* (Ch.) La vieille Pologne 12 livr. 90 fr.

**Garczyński* (Stefan), Poezye 2 tom. 1833, in-32. — 32 fr. 5 cent. 50, z przesłaniem fr. 6 cent. 50.

Gorecki (Antoni), Poezje Litwina 1834, fr. 3 cent. 60, z przesłaniem fr. 4.

Hoffmanowa (Klementyna z Tańskich), Nowe Rozrywki dla dzieci z rycinami, 1834 2 tomy in 8. 8 fr. z prz. 9. f..

Januszkiewicz (Eustachy) i *Jański* (Bohdan), Pielgrzym polski, dziennik narodowy polityczny i literacki 1833 in-4to 32 Nrów. 5 fr. z prz. 6.

Jełowicki (Aleksander) o Powstaniu (*Chrzanowskiego* o Wojnie partyzanckiéj) 1835 in 18 fr. 2 z prz. 2, 25. c.

a) (* oznacza te książki, które nie były drukowane nakładem Księgarni Polskiéj.. Ceny tu oznaczone służą tylko dla emigracji).

— Słowa Wieszcze X. Lamenégo, c. 75 z prz. fr. 1.

— Rocznik Emigracii polskiej 1836, Nrów 42 fr. 4 z prz. 4. 50.

— Wiadomości Krajowe i Emigracyjne 1837 Nrów 24 fr. 3, 50 z prz. fr. 4.

(Część 3a od Nru 25 — 36 przedaje się fr. 2.)

* *Irydion* poema dramatyczne 1836 in-8vo fr. 4 z przesł. 4. 50.

Kalendarz pielgrzymstwa polskiego na rok 1838 obejmujący wiadomości potrzebne każdemu Polakowi w pielgrzymstwie będącemu 1838 in 18 fr. 1 z przesł. 1 fr. 25. (cartonné à l'anglaise fr. 1. 50.)

Krasicki (Ignacy), Dzieła wierszem i prozą w jednym tomie opr. à la Bradel fr. 15.

**Krosnowski* (Adolphe), Almanach historique ou souvenir de l'Emigration polonaise 1837 in 18 na pap. wel. fr. 4 z przesł. 4. 50.

**Lelewel* (Joachim), La Numismatique du moyen âge (publié par Straszewicz) 2 vol in-8vo et un atlas gravé par l'auteur 1835. fr. 30.

*—Parallèle historique entre l'Espagne et la Pologne aux XV, XVI et XVII siècles, trad. par E. R. 1835. 1. 25. z przesł. 1. 50.

*— Analyse et parallèle des constitutions polonaises de 1791, 1807 et 1815 trad. par E. R. 1833. 1. 25. z przesł 1. 50.

*—Polska odradzająca się czyli dzieje polskie od

r, 1795 potocznie opowiadane 1837 in 32. 1. 25. z przesł. 1. 50.

**Malczewski* (Antoni), Marya wyd. Bansemera w Londynie (na rzecz pomnika Klaudii Potockiéj) 50 c. z przesł. 60 c.

Mickiewicz (Adam), Dziadów część trzecia (tom IV) 1833 in 18 3. 50. z prz. 4 fr.

— Pan Tadeusz 2 tomy (V i VI) 1834 in 18. fr. 9 z prz. fr. 10.

— Giaur poema Byrona tłóm. A. Mickiewicza i Korsarz tłóm. A. E. Odyńca (VII) 1834. fr. 3. 35. z prz. fr. 3. 60.

— Poezye T. VIII. 1836. in 18 fr. 3. z prz. 3. 50.

— Księgi Narodu i pielgrzymstwa polskiego oraz nowy Job. 1834 in 32. fr. 1. 25. z prz. 1. 50.

**Mierosławski* (Louis), Histoire de la Révolution de Pologne (1815 — 1832) avec cartes et plans 3. vol. 1836—7. fr. 15.

Mochnacki (Maurycy), Pisma rozmaite. Oddział porewolucyjny. 1836. in 8. fr. 6. z prz. fr. 7.

*—Powstanie Narodu Polskiego w r. 1830—31. tomów 2, fr. 14 z przesł. fr. 16.

Nałęcza wiersze 1837 in 64. 40. c. z prz. 50 c.

Nie Boska Komedja 2ie wyd. 1837 in-8. fr. 3. 50. z prz. 4. 25.

Niemcewicz (J. U.) List do Jen. Kniaziewicza z portretami obu. 1834. fr. 2. z prz. fr. 2. 10.

Ołtarzyk polski to jest zbiór nabożeństwa ka-

tolickiego, 12 rycinami ozdobiony. 1836. in 18. w ark. fr. 8. (oprawa od fr. 3. do 20),

**Ostrowski* (Antoni), Pomysły o potrzebie reformy towarzyskiej fr. 4. z przesł. fr. 5.

*— Żywot Tomasza Ostrowskiego oraz rys wypadków krajowych od 1763—1815, 6 fr z prz. 7.

**Ostrowski* (J. C.). Semaine d'Exil 1837. in-8vo fr. 5. c. 50 z przesł. fr. 6.

**Plater* (Louis) La Pologne province russe. 50 c.

Pieśni Janusza 1833. in 18. fr. 4. z prz. 4. 50.

**Podczaszyński* (Michał), La nuit du 29 Novembre 1830 à Varsovie orné de 15 portraits 2. 50. z przesł. fr. 3.

Poselstwo z ziemi ucisku do synów jej w rozproszeniu 1838. 40 c. z prz. 50.

**Różycki* (Karol), Uwagi nad wyprawą Jła Dwernickiego na Ruś 1837. in-8vo 1. 50. z prz. 1. 75.

**Słowacki* (Juliusz), Poezye 1832—3. trzy tomy in 18 fr. 10 c. 50 z przesł. fr. 12.

*— Kordjan (IV vol) 1834. fr. 3 c. 50 z prz. 4.

**Słowaczyński* (Andrzej), Dykcyonarz histo.-stat. jeograficzny Polski 1835—7. fr. 10 z prz.

*— Praga rys historyczny fr. 1 z prz. 1. 25.

*— Statistique du Royaume de Pologne fr. 1 c. 25 prz. 1. 50.

**Straszewicz* (Joseph), Les Polonais et les Polonaises de la révol. du 29 nov. 1830. 20 sposzytów in folio ze 100 portretami fr. 200 in 8vo fr. 75.

*—Emilie Plater un vol. in 8vo fr. 3 c. 50 z prz. fr. 4 c. 50.

Witwicki (Stefan), Poezye biblijne, piosnki sielskie i wiersze różne 1836. in 18. fr. 5. z prz. f. 6.

— Wieczory pielgrzyma, rozmaitości moralne, literackie i polityczne. 1837. in 18. fr. 5. z prz. 6.

Wrotnowski (Felix), Zbiór pamiętników o powstaniu Litwy. 1835. fr. 6. z prz. fr 7.

— Powstanie na Wołyniu, Podolu i Ukrainie w r. 1831. 2 tomy in 8o 1837. fr, 10. z prz. fr. 12.

Uwaga : Prócz tu wymienionych dzieł, można dostać w Księgarni polskiéj wszystkich innych pism tyczących się Polski.

KSIĄŻKI MAJĄCE WYIŚĆ Z DRUKU 1838.

Dictionnaire français-polonais et polonais-français (edition diament). podług Dykcyonarza Akad. franc. Boista, Lindego i innych. Wydanie stereotypowane.

Ołtarzyk Polski (większy i mniejszy) nowe ozdobne stereotypowane wydanie.

Wianek ślubny *(Livre de Mariage)* pod tém lub innem nazwaniem wyjdzie przed 1ym kwietnia 1838 Książka do nabożeństwa, poświęcona dla płci piękněj. Pod wszelkim względem wykonanie będzie wytworne.

Poezye Adama Mickiewicza nowe przez autora

przejrzane wydanie, pomnożone dodatkiem do *Pana Tadeusza*. 8 tomów in-18 fr. 25.

Słownik języka polskiego, na wzór *Lindego* dopełniony wyrazami opuszczonemi. Edycya diamentowa stereotypowana.

Zbiór Pamiętników o Powstaniu Litwy w r. 1831 przez *Felixa Wrotnowskiego* tom drugi i trzeci.

— Wszelkie posyłki pieniężne w *mandatach* pocztowych, lub wexlach na Paryż, wystawiane być powinny na imie *A. Jełowicki et Cie.* lub *Eustachego Januszkiewicza.*

Wszelkie zaś korrespondencye *franco* adressowane być mają : *à M. le Gerant de la Librairie polonaise rue des Marais St. Germain N. 17 bis à Paris.*

AGENCE POLONAISE

J. S. Grabowski et Compagnie.

MAISON DE COMMISSION ET DE CORRESPONDANCE POUR LA FRANCE ET L'ÉTRANGER, à PARIS,

Rue Saint-Honoré, N. 345.

Pod tém nazwaniem założone bióro przez wydawców *Polski malowniczéj*, trudni się wszelkiemi bez wyjątku komissami. Agencja z dniem 1 stycznia 1838 wypuszcza w obieg bilety 1, 2, 5, 20, frankowe za opłatą 1%.

— Prócz tych dwóch zakładów handlowych : P. Ludwik Jelski ma zamiar założyć bank pod firmą :

Jelski, Drossart et Cie, rue Grange bateliere, n. 18, i urządzić Agencją bursową na rue Feydeau, n. 28. pod firmą *Jelski fils*, któréj gerentem jest E. Breza.

— W *Bordeaux*, Polacy zamieszkali urządzili Czytelnię Polską rue Cahern Nro 47.

— W *Tuluzie*, podobnież rue de la Rispe, n. 4.

— W *Nantes*, Stanisław Bratkowski założył Księgarnię i Czytelnię.

Oprócz Drukarni Polskiéj, są inne trzy w Paryżu: *Didota* rue Jacob 24, *Baudouin* rue Mignon 6, *Maulde et Renou* (dawniéj Pinard) rue Bailleul 9 — 11 oraz w Wersalu *Kleffera*, w Strasburgu *Silbermana*; nadto pomniejsze: w Bourges, Poitiers, Agen, Mont de Marsan, Avignon, Besançon.

W *Bruxelli*: Księgarnia i Drukarnia *Henryka Kałusowskiego* Chaussée d'Ixelles Nro 280.

W *Londynie* są Drukarnie: *J. Bansemera, Zytogórskiego* pod firmą *Bronn et C.*, *Mileskiego* i wydawcy Republikanina *Dybowskiego*. *Molinari* założył także Litografią. W Portsmuth jest mała drukarnia Polska.

W *Madrycie* (Calle de la Victoria Nro 3) *Napoleon Działyński* założył agencję tłumaczeń i akademję języków.

W *Filadelfii*, Rosienkiewicz założył litografię.

VI. Pisma peryodyczne (*).

1832.

Pamiętnik Emigracii, przez *Michała Podczaszyńskiego* od 1 Lipca 1832 do 25 Lipca 1833 Nro 36 czyli 3 tomy in-8vo.

Pielgrzym Polski pismo polityce i literaturze narodowej poświęcone przez *Eustachego Januszkiewicza* od 4 Listopada do 1 Kwietnia 1833. 24 numerów in-8vo.

Polacy we Francii tygodnik Aweniοński przez *Stanisława Bratkowskiego*, Nro 6 in-8vo.

Polnische miscellen von *Xaver Bronikowski* in-8vo. wyszedł tylko numer pierwszy.

Towarzystwo Demokratyczne Polskie; pisma pod tą nazwą przez jego założycieli wydawanego, wyszło w r. 1832 — 3, poszytów 4.

Polonia or, montly reports on polish affairs published by the literary association of the friends of Poland. Nr 1 in-8vo wyszedł w Sierpniu 1832 Nro 5 i ostatni w Grudniu t. r.

1833.

Hullpolish Record wydawane przez P. Chalmers i Buckton człon. Tow. przyj. Polski w Hull. in 4. N. 1. sierpnia 1835, N. 6 i ostatni stycznia r. 1834.

Pismo Bezansońskie pod imionami żołnierzy

(*) Pisma przed któremi położona gwiazdka wychodzą w r. 1837 i prenumerować się na nie można w Księgarni Polskiej.

Polskich, od 13 Stycznia 1833 do Kwietnia t. r. wyszło Nrów 10 in-8vo wydawca Józef Meyzner.

Pielgrzym Polski pismo polityczne i literackie (Kwiecień, Maj, Czerwiec wyd. *Eust. Januszkiewicz,* Lipiec aż do 1 Stycznia 1834 *Bohdan Jański*) Nrów 32 in 4.

Nowe pismo Emigracii Polskiéj pod godłem *Fenix,* wydawcy : *Xaw. Bronikowski, Stanisław Kunat, Andrzéj Plichta,* od 1 Kwietnia 1833. wyszło tylko Nrów 10 in-8vo.

Czas pismo polityczne wydawane w Mont de Marsan przez *Marcellego Pomaskiego*, wyszło Nrów 4 in 4to. Zakaz rządowy przeszkodził dalszéj publikacii.

* *Nowa Polska* pismo polityczne i naukowe przez *J. B. Ostrowskiego,* Tom piérwszy wyszedł w Warszawie w r. 1831. od 1833 do 1837 wyszły tom 2 i 3. *Tomu 4go Części piérwszéj* wyszło Nrów 8. Prenumerata na 12 Nrów kosztuje we Francii fr. 3. Adress Redakcii : *Mr. Smolikowski, rue de Lille* 25.

Sybilla tułactwa polskiego dzieło w oddzielnych poszytach wyd. przez *Franciszka Grzymałłę.* Nrów 6. fr. 5. Numer 1 wyszedł 1833, Ner 5 1835. Adress : Rue la Harpe Nr 105.

Souvenirs de la Pologne, historiques, statistiques et littéraires, par une Societé de gens de lettres. — (Wydawcy główni *Karol Hoffmann, Xawery Bro-*

nikowski) w 1833 — 4 wyszło poszytów 14 in 8vo maj. Każdy ozdobiony dwoma litografiami.

Babin pismo krotofilne, 1 numer wydany przez A. Oleszczyńskiego, drugi przez *J. Sk.* oba. litografowane.

The Polish Exile wyd. w Edymburgu przez Zaleskiego i Żabę. Nrów 12 in-8. wyszło przez rok 1833.

1834.

**Kronika Emigracii Polskiéj* wydawcy *St. Kunat* dziś *Karol Sienkiewicz*. Wyszło od 1834 po 1 Stycznia 1838 Tomów 6, każdy z 24 arkuszy in-8vo. Prenumerata na 12 arkuszy kosztuje w Paryżu fr. 4. Adress Redakcji : *à la Redaction de la Chronique polonaise, rue St. Benoit* Nro 10 bis.

Brukowiec przez *W. Dąbrowskiego*, wyszło litografowanych Nrów 12.

Przyszłość przez *Adama Gurowskiego*, wyszedł tylko poszyt 1.

Postęp pismo polityczne i literackie przez *Henryka Niewęgłowskiego*, wyszło Nrów 11.

Le Polonais journal des interêts de la Pologne par *Ladislas Plater*. Od 1833 do 1836. Tomów 6 każdy z 12 poszytów in-8vo.

Wieczory Pielgrzyma, rozmaitości moralne, literackie i polityczne przez *Stefana Witwickiego*. Pierwszy sposzyt w 1833, drugi w 1835.

La Voix peuple, wydawcy : Lelewell, Worcell, Pułaski, Bartels. Wyszło około 50 numerów.

* *Tygodnik Emigracii Polskiéj*, przez *Andrzeja Słowaczyńskiego*. Pod nazwą biuletynów wyszły dwa Nra za Styczeń i Luty 1834. Od Marca wyszło 1/2 arkuszy otografowanych 12 i to stanowi Cz. I Część II była drukowana in-8vo, III i następnie aż do Nru 9 Części VIII były litografowane in-8o, odtąd już były drukowane. Część XV zaczęta d. 15 Pazdziernika 1837. Prenumerata na 12 Nrów składających każdą część kosztuje fr. 3. adres Redakcji : 59 *Seine St. Germain.*

* *Kraj i Emigracja*, zbiór pism politycznych i wojskowych ; wydawca *Janusz Woronicz.* Sposzyt 8y rozpoczął czwąrty oddział tego pisma. Każdy oddział jego składa się z 12 ark. druku. Prenumerata przyjmuje się w Księgarni Polskiéj.

1835.

Północ przez *Jana Czyńskiego* od 1 Stycznia 1835 do 12 Pazdziernika t. r. No. 16 in 4.

Pospolite ruszenie dzieło poświęcone sprawie narodowéj przez *Jana Kazimierza Ordyńca* wyszedł tylko Ner 1 in-8vo.

1836.

Rocznik Emigracii Polskiéj przez *Alexandra Jełowickiego*. Od 1 Stycznia do Pazdziernika 1836 wyszło 42 Nrów. Zakaz rządowy przeszkodził wydaniu następnych numerow.

Naród Polski pismo Konfederacii zawiązanej w Paryżu wyszło Nrów 6 in-8vo.

Polska dzieło poświęcone niepodległości narodu przez *Olrycha Szanieckiego* pół arkuszy 6. (Przedaje się w Księgarni Polskiéj na rzecz Kassy funduszów Emigracii po fr. 2).

1837.

Wiadomości krajowe i *Emigracyjne* (od Nru 1—18 wydawane przez *Alex. Jełowickiego*) od Lutego do 31 Grudnia 1837 wyszło 36 Nrów. Czyli 3 Części każda o 12 Numerach. Cena 3ch części fr. 5.

* *Republikanin* pismo wydawane przez *Dybowskiego* w Londynie. Numerów 11 wyszło. Cena każdego numeru 40 c.

* *Demokrata Polski* pismo wydawane przez *Kazimierza Tomkiewicza* w Poitiers. Część I Nr. 12. Część II zaczęła wychodzić w Listopadzie. Prenumerata na Nrów 12 kosztuje fr. 2. c. 25.

* *Polak* przez *Michała Chodźkę* i *F. Rogińskiego* wydawany. Część I. Nrów 9. Części II. wyszło Nrów 5. Prenumerata na Nrów 9 kosztuje fr. 2. 50. Adres Redakcyii *rue Seine St. Germain N.* 18.

* *Sprawy Emigracii* w drukarni Bruxelskiéj Kałusowskiego wychodzące. Redaktor ile się zdaje *Fr. Gordaszewski.* Prenumerata na 12 sposzytów kosztuje fr. 3.

* *Ziemianin Wszerada* pismo poświęcone Gospodarstwu, przemysłowi i Literaturze. Wycho-

dzi w drukarni Kałusowskiego w Bruxelli sposzytami miesięcznemi od 6 — 10 ark. z tablicami. Półroczna prenumerata fr. 30.

* *Pismo Towarzystwa Dem. Pols.* wydawane przez Centralizację Poatierską. Wstęp in 8vo 30 c. Poszyt drugi N. 2, 3, 4, 5. 60 c.

* *Dziennik przemysłowo-ekonomiczny,* przez *Józefa Lipowskiego* wydawany w Strasburgu. Wychodzi kwartałowemi zeszytami z 10 ark. in 8vo z rycinami. Dwa zeszyty stanowią tom — Prenumerata roczna na miejscu fr. 20. za granicą fr. 25. Adres Redakcji *à M. J. Lipowski , Prof. de Mathematiques à l'Ecole Industrielle et à l'Ecole Normale de Strasbourg , rue des Grandes Arcades Nr.* 27.

Prócz tych pism wychodzą jeszcze otografowane w Poitiers :

Okolniki Towarzystwa Demokratycznego i

Przegląd dziejów polskich zawierający najciekawsze wyjątki z dzieł o historyi i prawodawstwie polskiem traktujących. 40 półark. dotąd wyszłych fr. 4.

Nota. Od 1 stycznia r. 1838 wychodzić będzie pismo : Wiadomości Historyczne i Literackie , niemające żadnego związku z pismem które dotąd pod tym tytułem wychodziło. Każdego 1, 10 i 20 wyjdzie arkusz druku in-8vo. Prenumerata kwartalna fr. 3. Adres : *à M. le Gerant de la Librairie Polonaise, r. des Marais Saint-Germain,* N 17 *bis.*

VII. LISTA POLAKOW

ZAMIESZKAŁYCH W PARYŻU

KTÓRYCH ADRESSA WIADOME BYŁY WYDAWCY KALENDARZA.

Abłamowicz Dominik, 5. du Petit Musc.

Barzykowscy, Antoni i Stanisław, 39. Miromènil.
Bem Józef, 65. Grenelle St. Germain
Bernatowicz, 8. d'Oratoire du Roule.
Białopiotrowiczowa, Kunegunda, 98. bis. r. fbg. St. Honoré.
Bielski Dominik, 6. des Batailles, Chaillot.
Biernacki Aloizy, 34. ferme des Mathurins.
Błotnicki Hipolit, 25. r. fbg. du Roule.
Borzęccy, 95. Charonne.
Breza Eugeniusz, 28. rue Faydeau.
Bukaty Tomasz, 40. Amelot.
Bystrzanowski Józef, 49. Bac.

Chłędowscy, 20. Hautefeuille.
Chodkiewicz Ignacy, 34. fossées du Temple.

Chodźko Felix, 46. Saint-Nicolas d'Antin.
« Leonard, 9. St. Germain des Prés.
« Michał, 18. Seine St. Germain.
Choński Edward, 345. St. Honoré.
Chopin Fryderyk, 38. Chaussée d'Antin.
Chotomski Ferdynand, 222. St. Jacques.
Cichowski Adolf, 11. Chaussée d'Antin.
Czartorysey, 25. r. fbg. du Roule.
Czaykowski Michał, 1. passage Tivoli.
Czyński Jan, 15. Pavée St. André des Arts.

Dembiński Henryk, 8. Roquepine.
Doboszyński Felicyan, 91. du Mail.
Dobrowolski Kaz. Bolesław, 101. r. Harpe.
Dorożko Jan, 38. Provence.
Duszyński Michał, 42. fbg. du Roule.

Eytmin Tadeusz, 20. Mathurins St. Jacques.

Forster Karol, 47. Ne. St. Augustin.
Fontana Juliusz, 38. Mont Blanc.

Gawroński Stanisław, 6. d'Antin.
Gąsiorowski Henryk, 99. de la Harpe.
Giedroyciowie, 26. de l'Ouest.
Gierycz Edward, 12. d'Astorg.
Grabowski J. Stanisław, 345. St. Honoré.

Grotkowscy, 3. St-Dominique St-Germain.
Grzymała Albert, 16. Rohan.
Grzymała Franciszek, 105. la Harpe.

Herubowicz Konstanty, 3. Guénegaud.
Hoffmann Karol, 55. St. Nicolas.

Jański Bohdan, 25. boulevard Mont-Parnasse.
Januszkiewiczowie, Eustachy i Romuald. 17 .bis des Marais St. Germain.
Jelski Ludwik, 18. Grange Batelière.
Jełowicki Alexander, 5. Chaussée d'Antin.
Jełowicki Edward, 11. Boucherat.
Jełowicki Mikołaj, 54. d'Anjou St. Honoré.
Jesman Alexander, 17. Sainte Croix.
Izenschmidt Alexander, 63-65. Saintonge.

Karsnicki Karol, 45. Charlot.
Karwowski Jan, Joachim, 10. bis Pyramides.
Kaszyc Józef, 31. Marché St. Honoré.
Kazimirski Wojciech, 1. Taranne.
Kątscy, 363. St. Honoré.
Kniaziewicz Karol, 353. bis St. Honoré.
Kołyszko Adam, 18. Buffault.
« Jarosław, 118. Grenelle St. Germain.
Kondratowicz Józef, 99. St. Dominique St. Germain.

Korabiewicz Edward, 19. Dragon.
Kożuchowski Nemezy, 10. bis St. Benoit.
Krainski Wincenty, 12. Jacob.
Krasiński Henryk, 6. Louis le Grand.
Krosnowski Adolf, 35. Dauphine.
Krysińscy, 6. Monceau.
Kurowski Józef, 6. d'Antin.
Kuszel Michał, 41. Charlot.

Loman Jan, 33. N. St. Eustache.

Łagowski Piotr, 55. St. Nicolas.
Łuczycki Ildefons, 22. Copeau.
Łuszczewscy, 5. Ponthieu.

Malinowski Jakób, 17. des Petits Augustins.
Małachowski Stanislas, neuve d. Mathurins 24.
Mickaniewski Stanisław, 7. Deux Portes St. Sauveur.
Mickiewiczowie, 1-3. Val de Grâce.
Mieczkowski Julian , 22. Seine St. Germain.
Mierosławski Ludwik, 21. Verneuil.
Mikulscy Józef i Izydor, 6. d'Antin.
Mikułowski Józef, 73. Nicolas d'Antin.
Morawski Teodor, 9. Caumartin.
Morozewicz Kalixt, 46. Richelieu.
Mycielski Michał, 3. d'Angoulème St. Honoré.

Nabielak Ludwik, 12. d'Antin.
Netrebski Jakób, 11. Miromenil.
Niedziałkowski Józef, 5. Impasse du Paon.
Niemcewicz Julian Ursyn, 38. r. fbg. St. Honoré.
Niemcewicz Karól, 55. St. Nicolas.
Niemojowski Franciszek, 19. boul. des Capucins.
Niezabitowski Stefan, 73. St. Nicolas.

Ogińscy Gabryelowie, 22. d'Acacias (Thernes).
Olizar Narcyz, 25. boul. des Italiens.
Oleszczyński Antoni, 187. St. Jacques.
Oleszczyński Władysław. 12. Condé.
Orda Napoleon, 5. Chaussé d'Antin.
Ordyniec Jan Kazimierz, 219. St. Jacques.
Orpiszewski Ludwik, 20. St. Dominique d'Enfer.
Osławski Wiktor, 362. St. Honoré.
Ostrowski Stanisław, 17. Petits Augustins.

Parczewski Konstanty, 5. Chaussé d'Antin.
Pawłowicz Jan, 25 Sainte-Marguerite.
Platerowie Ludwikowie, 32. Londres.
Platerowie Cezary i Władysław, 38. St. Dominique St. Germain.
Plichta Andrzej, 28. de Londres.
Pociej Teodor, 73. St. Nicolas.

Potier, Jos. Hip. 61. Boucheries S. Ger.
Potocki Alexander, 96. Richelieu.
Potocki Włodzimierz, 41. de la Victoire.
Praniewicz Tomasz, 19. Esplanade des Invalides.
Pusłowski Tytus, 28. St. Georges.

Radowicki Włodzimierz, des Petits Augustins, Hôtel d'Espagne.
Radziszewski Stanisław, 55. St. Nicolas d'Antin.
Ropeleski Stanisław, 6. Childebert.
Rottermund Edward, 58. Bourbon Villeneuve.
Rożycki Karol, 20. Fossées du Temple.
Rożycki Artur, 26. Poissonnière.
Rybiński Mateusz, 26. bis Bienfaisance.
Rymgayłło Fulgenty, 4. Impasse St. Dominique d'Enfer.
Rypiński Jan, 5. Bourbon Villeneuve.

Sapieha Eustachy, 16. Helder.
Sawicki Jan, 13. Mont Thabor.
Sienkiewiczowie, 4. Monceau.
Skarżyński Kazimierz, 8. bis n. des Capucins.
Słowaczyński Andrzej, 59. Seine St. Germain.
Smitkowski Leon, 41. Victoire.
Smolikowscy, 25. Lille.
Sobański Izydor, 52. Neuve St. Augustin.
Sosnowski Leon, 25. Brodeurs.

Sowiński Albert, 53. Lille.
Starzyński, Stanisław, 1. Quatre Vents.
Straszewicz Józef, 91. Grande r. Vaugirard.
Swirski Józef, 11. Lepelletier.
Szaniecki Olrych, 54. St. André des Arts.
Szczapiński Józef, 101. La Harpe.
Szemioth Franciszek, 50. Richelieu.
Szotarski Julian, 20. Copeau.

Tyszkiewicz Tadeusz, 1. n. Luxembourg.

Walewski Alexander, 3. d'Angoulème St. Honoré.
Węgierski Karól, 19. boul. des Capucins.
Wejsenhoff Lucian, 38. Lille.
Wilczyński Ludwik, 17. Marais St. Germain.
Witwicki Stefan, 7. Quai Voltaire.
Wolski Kajetan, 240. St. Honoré.
Wołłowicz Antoni, 33. Marché St. Honoré.
Wołodkowicz Alexander, 16. Helder.
Wołowski Franciszek, 20. bis n. des Mathurins.
Wołowski Ludwik, 9. Beaux Arts.
Wołowski Stanisław, 40. Basse du Rempart.
Woronicz Janusz, 77. Bac.
Wysłouch Ludwik, 41. St. Marguerite.

Zabiełło Józef, 30. Moulins.

Zaleski Mikołaj, 31. Marché St. Honoré.
Załuski Roman, 3. d'Angoulème St. Honoré.
Zamojski Władysław, 99. fbg. St. Honoré.
Zan Stefan, 73. St. Nicolas.
Ziemięcki Józef, 35. fossées St. Germain l'Auxerrois.

Żarczyński Amancyusz, 6. le Chapelais (Batignolles.
Żarski Stanisław, 39. La Roquette.
Żeligowski, 170. Montmartre.

ADRESSA

Niektórych Polaków zamieszkałych w Departamentach Francji i w celniejszych miastach Anglii, Belgii i Szwajcarji etc.

Agen, (Lot et Gar.) Skrzetuski, Obalski.
Airvault, (D. Sèvres) Łukowski Dyonizy.
Aix, (Bouches du Rhône) Gaszyński Konstanty.
Alger, Mękalski Ignacy.

Ambert, (Puy de Dôme) Petinetti.
Amiens, (Somme) Pietkiewicz Ludwik. Freise.
Angers, (Maine et Loire) Taraszkiewicz Ludwik. Strawiński.
Angoulême, (Charente) Dembowski Henryk. Reykowski.
Annonay, (Ardèche) Dembicki Heronim. Łoziński Leon.
Arcis-sur-Aube, (Aube) Chrzanowski Stanisław.
Arras, (Pas de Calais) Możdżyński Felix.
Astaffort, (Lot et Garonne) Buyno Michał.
Auch, (Gers) Białowiejski.
Aurrilac, (Cantal) Szyszło. Borzęcki.
Avallon, (Yonne) Nowicki.
Avignon, (Vaucluse) Garnysz Józef. Zdziechiewicz.
Avranches, (Manche) Filanowicz Faustyn.
Auxerre, (Yonne) Dembowski Stefan.

Bar le Duc, (Meuse) Cimochowski.
Bayeux, (Calvados) Chodorowski Alexander.
Beauvais, (Oise) Trzeciak Felix.
Bern, (Suisse) Krause.
Besançon, (Doubs) Cerner. Pawłowski Adam.
Beziers, (Herault) Poźniak.
Blois, (Loire et Cher) Truszkowski.

Bordeaux, (Gironde) Królikowski Karol. Przetocki F.
Bourbon l'Archambault (Allier) Wróblewski major.
Bourbon Lancy, (Saône et Loire) Kozłowski Stanisław.
Bourges, (Cher) Wilczyński Jan.
Breteuil, (Oise) Ziemacki Michał.
Bricquebec, (Manche) Mikulewicz.
Brive, (Corrèze) Kojanowski Alexander.
Bruges, (Belgique) Gielgud Jan.
Bruxelles, (Belgique) Kałusowski Henryk.

Caen, (Calvados) Jaworski Teofil.
Cahors, (Lot) Skiergiełło Fr. Xaw.
Cajarc, (Lot) Rożański.
Carcassonne, (Aude) Perkowski Antoni. Zadunajski.
Castres, (Tarn) Borowski Wincenty.
Chaalons, (Marne) Domagalski Michał. Barankiewicz.
Chantilly, (Oise) Małachowski jenerał.
Charleville, (Ardennes) Gołębiowski.
Chartres, (Eure et Loire) Romuald Obuchowicz.
Château-la-Vallière, (Indre et Loire) Starorypiński Kajetan.
Château Renault, (Indre et Loire) Majewski.

Chateauroux, (Indre) Orchowski Aloizy.
Château-Thierry, (Aisne) Żorgo.
Chatellerault, (Vienne) Brzeski Stanisław.
Chatillon en Bazois, (Nièvre) Piasecki.
Clermont Ferrand, (Puy de Dôme) Dunin. Jakubowski.
Cognac, (Charente) Jahołkowski Józef, Płachecki.
Colmar, (Haut-Rhin) Fontana, Chrystowski Adolf.
Compiègne, (Oise) Klott.
Coquimbo, (Chili) Domejko Ignacy.
Cosne, (Nièvre) Zaleski Jan Alexander. Gasztowt Wacław.
Craon, (Mayenne) Pałysiewicz.

Dax, (Landes) Sznajderski Antoni.
Decazeville. (Aveyron) Rudyński.
Decise, (Nièvre) Manget Severin.
Dijon, (Côte d'Or) Styczyński.
Dinan, (Côtes du Nord) Kowalski.
Douay (Nord) Koszutski.
Draguignan, (Var) Polanowski.

Epernon, (Eure et Loire) Borzykowski.
Epinal, (Vosges) Dysiewicz.
Evreux, (Eure) Cygański Marcelli.

Falaise, (Calvados) Krzywkowski.

Florencja , (Toskania) Potoccy.
Fontainebleau, (Seine et Marne) Pilichowski Sew.
Fribourg, (Suisse) Jundziłł.

Génève, (Suisse) Grużewski Juliusz.
Gisors, (Eure). Węgliński Xawery.
Granville, (Manche) Dytz Józef.
Grenoble, (Isère) Okłomski Ferdinand.
Grignon, (Oise) Mieczkowski.
Guéret, (Creuse) Putkowski.
Guingamp, (Côtes du Nord) Izbicki.

Honfleur, (Calvados) Koźmiński.

Jersey, (Isle) Swiętosławski Zeno.
Isle Bouchard, (Indre et Loire) Krzywobłocki.
Issoudun, (Indre) Schultz Michał.

Kybourg, (Zurich) Sobański Alexander.

La Flèche, (Sarthe) Garczyński Józef.
L'Aigle, (Orne) Pociej.
La Chartre, (Indre) Wiłejko.
La Haye, (Indre et Loire) Piotrowski Jan.
Langon, (Gironde) Ulrych Leon.
La Rochelle, (Charente Inférieure) Zieliński.
La Souteraine, (Creuse) Titenbronn Michał.
Lassay, (Mayenne) Erdmann.
Latrimouille, (Vienne) Jemiołowski, Golian.

Laval, (Mayenne) Koziorowicz Edward.
Lausanne, (Snisse) Kruszyński.
Luçon (Vendée), Morycz Franciszek.
Le Hâvre, (Seine Inf.) Święcicki Cezary.
Le Mans (Sarthe), Hieryson Henryk.
Le Maz-d'Asil, (Arriège) Brzozowski Xawery.
Le Puy, (Haute Loire) Zawierski Walery.
Lille, (Nord) Lisiecki Michał.
Limoges, (Haute Vienne) Wieczerski Marcin.
Lisieux, (Calvados) Borkiewicz.
Loches, (Indre et Loire) Hryniewicz.
London, (Angleterre) Niedźwiecki Leonard, 36. Nutford place, Bryanston Square.
Longny, (Orne) Zgórski Jan.
Lons-le-Saulnier, (Jura) Sobolewski. Dąbrowski.
Lorgues, (Var) Tkaczyński Gracyan.
Loudun, (Vienne) Rupniewski Ignacy. Żaboklicki.
Lunel-viel, (Hérault) Fiiałkowski.
Lyon, (Rhône) Kisielewski. Winnicki. Wiłejko.

Marmande, (Lot et Gar.) Łabuński Antoni.
Marseille, (Bouches-du-Rhône) Horodyński Innocenty.
Meaux, (Seine et Marne) Chełmicki.
Melle, (Deux Sèvres) Skrodzki Ludwik.
Melun, (Seine et Marne) Dmochowski.
Meung, (Loire) Podoski Adam.

Metz, (Moselle) Hoffmann Karól.
Mons, (Belgique) Sobieski.
Montauban, (Tarn) Narwicz Józef.
Montbard, (Côtes d'Or) Janicki Franciszek.
Montbeliard, (Doubs) Przybylski Teofil.
Mont-de-Marsan, (Landes) Bagiński.
Montereau, (Seine et Oise) Libiszewski Karól.
Montluçon, (Allier) Osiecki Kazimierz.
Montpellier, (Hérault) Burba Alexander.
Montrichard, (Loire et Cher) Starzyński.
Mortagne, (Oise) Bojanowski.
Mortain, (Manche) Eysmont.
Moulins, (Allier) Bartmański. Borucki.
Mony, (Oise) Czarnyszewicz Joachim.
Mulhausen, (Haut Rhin) Bryliński.

Namur, (Belgique) Kruszewski półk.
Nancy, (Meurthe) Gadon Włodzimirz.
Nantes, (Loire Infér.) Łabęcki. Bratkowski Stanisław.
Narbonne, (Aude) Pozniak.
Nefchateau, (Vosges) Wieczerski kapit.
Nevers, (Nièvre) Rzewuski Jan.
Niort, (D. Sèvres) Skrodzki Ludwik.
Nogent-le-Rotrou, (Eure et Loire) Marcinkowski.

Orléans, (Loiret) Janowicz Aloizy.

Pamiers, (Arriège) Latasiewicz.
Pau, (Basses Pyrénées) Zawadzki Leonard.
Philadelphia, (Etats Unis) Rosienkiewicz. South Ninth street. 105.
Pioussais, (D. Sèvres) Kryzyan Albert.
Poitiers, (Vienne) Janowski J. N.
Pontaudemer, (Eure) Sierawski Julian.
Pontrieux, (Côtes du Nord) Bagieński Stanisław.
Privas, (Ardèche) Miłkowski Ludwik.
Puy l'Evêque (Lot), Paszkowski Józef.
Réalmont, (Tarn) Czerwiński Antoni.
Rembervillers, (Vosges) Wieczerski Franciszek.
Rennes, (Ille et Vilaine) Ordęga Józef.
Riberac, (Dordogne) Lissowski Ludwik.
Rodez, (Aveyron) Jadamczewski.
Rouen, (Seine Infér.) Zwierkowski Walenty.

Saintes, (Char. Infér.) Sołłmin Józef.
Salins, (Jura) Matuszewicz.
Sedan, (Ardennes) Gołębiowski.
Sens, (Yonne) Banaszkiewicz Xawery.
Strasbourg, (Bas-Rhin) Makowski Alexander.
Séez, (Orne) Dietz Andrzej.
St. Agnant, (Char. Infér.) Łazowski.
St. Amand-Mont-Roud, (Cher) Czudowski Lucyan.
St. Brieuc, (Côtes du Nord) Siemoński.

St. Denis de Gastines, (Mayenne) Zielanowicz Leopold.
St. Dié, (Vosges) Piasecki.
Sr. Etienne en Forêt, (Loire) Michałowski.
St. Girons, (Ariège) Biergiell Alexander. Szymkiewicz Michał.
St. Jean de Bruel, (Aveyron) Dowkont.
St. Lo, (Manche) Proniewski. Zaborowski.
St. Malo, (Ille et Vilaine) Strusiński Antoni.
St. Martin de Ré, (Char. Inf.) Pogonowski.
St. Quentin, (Aisne) Dumiński. Kalinowski.
St. Savinien (Char.-Inf.), Maignean.
St. Sever, (Landes) Jabłoński.

Tain, (Drôme) Staniszewski.
Tarbes, (Hautes Pyrénées) Przezdziecki.
Tartas, (Landes) Waleryan Dzwonkowski.
Thonance pres Joinville, (H. Marne) Mirecki.
Tonneins, (Lot et Gar.) Zieliński, Dąbrowski.
Thorigny, (Yonne) Szabłoński.
Toulon, (Var.) Grzegorzewski.
Toulouse, (Haute Gar.) Miłaszewski. Kozmian. Kulikowski.
Tours, (Indre et Loire) Pietkiewicz Waleryan.
Troyes, (Aube) Szymonowicz, Felix.
Tulle, (Corrèze) Siciński major. Rylski.
Vendôme, (Loire et Cher) Pijanowski Andrzej.

Versailles, (Seine et Oise) Ostrowski Wojewoda, Hłuszniewicz Antoni.
Vevey, (Suisse) Nakwaski Henryk.
Vierzon, (Cher) Godebski Xawery.
Villeneuve sur Lot, (Lot et Garonne) Tchórzewski.
Villeneuve de Berg (Ardèche) Moczulski Szymon.
Vimoutiers (Orne), Oliwiński Jan.
Vire, (Calvados) Lutkiewicz Otton.
Vitry le Français, (Marne) Wodzyński.

IX. LUDNOŚĆ I ROZLEGŁOŚĆ

POLSKI

W GRANICACH PRZED 1772 R.

WEDŁUG OBRACHOWAŃ URZĘDOWYCH.

(przez Jędrzeja Słowaczyńskiego.)

Stan ludności Królestwa Polskiego i prowincyi w granicach Cesarstwa rossyjskiego jest według spisów z 1835 r.; Krakowa z 1836; Galicyi z 1835; Księstwa poznańskiego i Prus polskich z 1836 r.

Obszerność wyrachowana w milach kwadratowych, w mierze 15 na stopień jeograficzny.

KRAJ.	Mile kwadr.	Liczba mieszkańców.
Królestwo polskie . . .	1,272	4,059,617
Kraków	21	128,480
Gubernie: Kurlandzka, Wileńska, Witebska, Mohylewska, Grodzieńska, Białostocka, Mińska, Wołyńska, Podolska i Kijowska	8,383	9,623,827
Galicya	1,548	4,217,791
Księstwo poznańskie .	536	1,152,298
Prusy polskie	472	828,413
	12,232	20,010,426
Jeżeli dołączym posiadłości dawniejsze i Prussy lennicze to jest: Gubernie: Estońską, Inflantską, Smoleńską, Czernichowską, Charkowską, Pułtawską, i Chersońską co czyni . .	6,000	6,765,837
Prussy książęce . . .	706	1,290,239
Będziemy mieć . .	18,938	28,066,502

Opuszczamy Starostwo Spiskie zamknięte w granicach Węgier, na szczycie Karpatów, w zamian za Bukowinę dołączoną do Królestwa Galicyi.

Ludność Polski w granicach 1772 obliczona była przez zbliżenie, w 1825 r. na 20,220,000 dusz. Gdy obecna ludność dochodzi do tej liczby, dajemy według tego obliczenia z r. 1825, podział mieszkańców na pochodzenia narodowe i wyznania religijne.

Polacy.	6,770.000
Rusniacy	7,520,000
Żydzi	2,110,000
Litwini	1,900,000
Niemcy	1,640,000
Moskale	180,000
Wołochy	100,000

Katolicy	8,560,000
Unici greccy . . .	3,740,000
Grecy rossyjscy . .	3,430,000
Protestanci	2,250,000
Żydzi	2,110,000
Starowiercy . . .	180,000
Mahometanie. . .	50,000

Dwanaście najludniejszych miast w granicach 1772 roku liczą mieszkańców:

Warszawa	130,000
Gdańsk	60,000

Lwów	55,000
Wilno	45,000
Kraków	36,000
Poznań	30,000
Brody	20,000
Berdyczew	19,000 (?)
Lublin	14,000
Żytomierz	12,000
Kalisz	11,000
Płock	10,000

X. PORÓWNANIE

MIAR I WAG

POLSKICH Z FRANCUZKIEMI.

(przez Jędrzeja Słowaczyńskiego).

MIARY.

W 1819 roku, miary i wagi w Królestwie polskiem zastosowane były do miar i wag w Państwie francuzkiem, do metra. Zastosowanie to odbyło się w jednéj części Polski; inne zaś krainy polskie

używały dawnych swoich miar (np. w Litwie), lub też miar i wag państw pod których rządem zostają. Ta różność zmusza nas do wykazania wszystkich miar i wag; po kolei, na proporcyą wyrachowań francuzkich. Przed wykazaniem liczb, zwracamy uwagę czytelników na to, iż miary i wagi polskie dajemy takie jak są obecnie, nie jak dawniéj, za Rzeczypospolitéj były.

Jednostką zasadniczą miar francuzkich jest *mètre* czyli 1/10,000,000 czwartéj części południka ziemskiego. Metr dzieli się na decimetry: 0,09; centimetry. 0,99; i milimetry 0,999.

Zasadniczą miarą długości w Królestwie jest *łokieć polski*, mający w sobie 2 stopy; stopa = 12 cali; cal = 12 linii; linia = 2 milimetr; czyli, łokieć polski równy jest 576 milimetrom francuzkim. Trzy łokcie, stanowią sążeń polski, który równy jest 1 metrowi, 728 milimetrom. 125, łokci wynosi 72 metry.

Nowy łokieć polski mniejszy jest od dawnego, Koronnym zwanego, o 81/100 cala, czyli o 10 prawie nowych linii.

Arszyn czyli łokieć rossyjski ma w sobie 711, 48/100 milimetrów. Dzieli się na dwanaście cali czyli werszoków. *Sążeń* ma 3 arszyny; Wiorsta 1,500 arszynów; 7 wiorst stanowi milę polską.

Łokieć wiedeński (Ellen) zajmuje 779, 163/1000 milimetrów, sto łokci lwowskich wyrównywa 76, 25/100 łokciom wiedeńskim.

Łokieć pruski ma 666,93/100 milimetrów.

Łokieć litewski liczy 649,67/100 milimetrów.

Miary objętości. W Królestwie polskiém jednostką jest *Kwarta* równa zupełnie litrowi francuzkiemu. Kwarta dzieli się na cztery *Kwaterki*. Cztéry kwarty czynią *garniec*; 32 garnce znaczą *Korzec* podzielony na 4 *ćwierci* (każdy po 8 kwart czyli litrów). Korzec ma tedy 1 hektolitr i 28 litrów; 30 korcy stanowią *łaszt*, czyli 38 hektolitrów, 40 litrów.

Nowa kwarta polska większa jest o 6/100 od dawnéj kwarty polskiéj.

Wiadro rossyjskie do ciał ciekłych ma w sobie 4 czetwertiki albo 8 osmuszków, każdy zaś osmuszek równy jest 1,58/100 litrowi. Wiadro ma tedy 12,64/100 litrow.

Czetwiert do ciał sypkich podzielona na 2 ośminy 4 pojoki 8 czetweriki; 64 garnce, zawiera w sobie 194 556/1000 litrów. W Petersburgu 13 1/2 czetwerti na 10 angielskich quarterów rachują.

Beczka litewska ma w sobie 72 garncy wielkich a 144 garncy małych, dzieli się na cwierci, os-

• miny i szesnastki; równa jest 4 hektolitrom 6, 54/100 litrom.

Korzec galicyjski ma 1 hektolitr 22,998/1000 litry czyli dwa *Metze wiedeńskie* każdy równy 61 499/1000 litrom.

Wiadro (Eimer) wiedeńskie odpowiada 56,601/100 litrom. 32 takich wiader stanowi 1 puder; 30, zaś 1 Dreiling; 10 idzie na beczkę (Fass). Każdy Eimer dzieli się na 80 niekiedy na 84 miarek (Maas)

W Galicyi beczka ma 10 wiader; 40 półgarncy; półgarniec 2 kwarty. Beczka ma zatém 5 hektolitrów, 66 1/100 litrów; kwarta zaś 77 1/2 setnych części francuzkiego litra.

W państwie pruskiem miarą na zboże są *szefle*, równe 54 961/1,000 litrom, czyli 3,072 pruskich cali sześciennych. Szefel dzieli się na 16 meców.

W handlu używa się *Winsplów* i *Malterów*; winspel ma 24 szefle; malter, 12.

W ładowaniu na okręta łaszt żyta lub pszenicy ma 3 winsple czyli 72. szefle; łaszt zaś owsa i jęczmienia liczy tylko 2 winsple czyli 36 szefli. Węgle, ziemia, wapno wypalone, gips, popjół i t. p. sprzedają się na beczki (Tonnen) : każda beczka ma 4. szefle. Beczka soli zajmować powinna 405. funtów. Beczka nasienia lnianego 37 2/3 meców.

Jednostką do ciał ciekłych jest kwarta mająca 64 pruskich cali kubicznych, czyli 1/3 meca, a równa 1 145/1000 litra. Beczka piwa ma 100 kwart; beczka wódki, 54° Trallesa, 200 kwart. Wino mierzy się na Fuder mający 720 kwart. Fuder dzieli się na 4 oxefta lub 6 ohmów lub 12 eimerów lub 24 ankrów.

WAGI.

Funt w Królestwie polskiem ma w sobie 16 uncyi; uncya 2 łuty; łut 4 drachmy; drachma 3 skrupuły; skrupuł 20 granów; gran 5 1/2 graników; granik 8 miligramów. W całości, funt waży 405,504/1,000 gramów. *Kilogram* francuzki równy jest 2 funtom, 14 łutom, 263 granom i 12 miligramom. *Kamień* ma 25 funtów; 4 kamienie czynią cetnar. Nowy funt większym jest od dawnego polskiego o 276 miligramów.

W *Rossyi*, *funt* ma 408 99/100 gramów, a dzieli się na 32 łóty, każdy o 3 zołotnikach. *Pud* ma 40 funtów; *Berkowiec* 10 pudów.

Funt litewski ma 374 828/1,000 gramów czyli 29,57/100 łutów w królestwie polskiem; jest więc mniejszy o 2 43/100 łuty.

Funt austryacki ma 560 030/1,000 gramów, a dzieli się na 16 uncyi lub 32 łuty z których każdy ma 4 quent; 20 funtów czyni kamień; 5 kamieni 1 cetnar; 4 cetnary 1 karch. 8 funtów wiedeńskich znaczy 11 *funtów lwowskich*. Kamień lwowski ma 32 funty; wielki kamień zwany polskim 36 funtów lwowskich. Cetnar waży 4 kamienie i 10 funtów, czyli 138 funtów. Funt lwowski dzieli się na 32 łóty; łót na 4 kwintle.

Funt pruski ma 467 411/1,000 gramów. *Cetnar* ma 100 funtów. Łaszt okrętowy liczy 4,000 funtów. Wełna waży się na kamienie, z których każdy liczy 22 funty. 5 kamieni czynią cetnar.

KONIEC.

TREŚĆ PRZEDMIOTÓW

W KALENDARZU NA ROK 1838

ZAWARTYCH.

DO CZYTELNIKA.

Łaskawy Czytelniku, jeszcze dwie prośby ma do Ciebie wydawca. *Pierwsza* abyś wiedział: że *a)* na str. 10 w. 4 położona odezwa Jermołowa jest fałszywa, a tu się tylko umieściła dla tego że ją w swoim czasie powtórzyły wszystkie dzienniki; abyś *b)* na str. 31 w. 13 zamiast czytać *z zachętą rządu francuzkiego i t. d.* czytał: *z wiadomością i że Francja wezwała Anglią do wspólnego wdania się za Polską i z zachętą aby się Polacy trzymali przez dwa miesiące;* abyś *c)* na str. 53 w 14 po wyrazach *wsparcie pieniężne* dodał *miesięczne* i na ostatek *d)* abyś na str. 97 do nowych dzieł mających wyjść na r. 1838 dodał: *La brise du nord, keepsake francuzki P. J. S. Grabowskiego. Druga prośba* jest: abyś uwagi swoje nad *Kalendarzem* do poprawienia jego w r. 1839 (jeśli P. Bogu podoba się nas jeszcze na pielgrzymstwie zostawić) przesyłał *franco* do *Księgarni Polskiéj*. Na wszelkie zaś twoje pytania, zarzuty niedokładności i t. d.

» Dostatnich odpowiedzi naprożnobyś badał;
Wiedźże iż autor, co te historje składał,
Ile widział lub słyszał.....
To pokrótce spisawszy, zamilczał o reszcie.
Nie mogąc prawdy zmacać i na jaw wysadzić."

. . . .

» Czyli całkiem prawdziwe, trudno dać porękę
A kto o fałsz pomówi, niewyzwie na rękę
Bo tu nic zgoła własna nienadstarcza głową."

Przy nadchodzącym nowym 1838 roku a osmym pielgrzymstwa naszego, zasyła ci wydawca pozdrowienie bratnie a razem życzenie aby się na rok przyszły bez nowego kalendarza obeszło.

Paryż 25 *Grudnia* 1837.

P. S. Cena kalendarza oprawnego na pap wel. jest fr. 2, dla pielgrzymstwa fr. 1 50 c. Kto kupi 10 ex. ten 2 bezpłatnie na koszta przesłania otrzyma. Nieoprawnego na pap. ord. fr. 1 50, dla pielgrzymstwa fr. 1: z przesłaniem fr. 1 25 c.

W DRUKARNI BOURGOGNE ET MARTINET,
RUE JACOB, 30.